De Molenvriend

1984 – 2024

JAAR

Vereniging Molenvrienden
Land van Cuijk e.o.

Regionale Molendag
Tweede Paasdag – 1 april

nr. 118

Molenvrienden Land van Cuijk

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en omstreken
www.molenvrienden.nl

BESTUUR

VOORZITTER	Paul Verheijen	Kapelstraat 13
	Tel. 06-513 19 793	5447 AA RIJKEVOORT
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 06-255 25 737	5446 PH WANROIJ
	E-mail: secretaris@molenvrienden.nl	
PENNINGMEESTER	Jan van Riet	Pelgang 1
	Tel. 0485-383551	5841 BJ OPLOO
BESTUURSLEDEN	Aart Mul	De Jasmijn 4
	Tel. 0485-574793	5831 SL BOXMEER
	Harm van Es	Floralaan 50
	Tel. 0485-578613	5831 TA BOXMEER

IBAN: NL03RABO0168981858 *onder vermelding adres penningmeester*

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK *Het regionale molenarchief is ondergebracht in molen "De Vooruitgang" te Oeffelt. Inlichtingen bij John Houben.*

Het werk van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk wordt mede mogelijk gemaakt door:

Beijk Molenbouw bv, Afferden (L)
Bol Adviseurs, Boxmeer
drukkervanderegio.nl, Boxmeer
J. van Haren Diervoeders b.v. Gassel
Van Haren Installaties bv, Cuijk
Havens Diervoeders, Maashees
Forfarmers, Lochem
Tuincentrum Van de Hulsbeek, Wanroij
Elektro Technisch Buro Nabuurs bv, Boxmeer
Nabuurs Transport bv, Haps

Colofon

DE MOLENVRIEND 118, jaargang 41, nummer 1, maart 2025
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht 18 januari 1985. Bezorging van De Molenvriend is gratis voor leden binnen de regio. De contributie hiervoor is minimaal € 20,--. Voor postbezorging geldt een jaarlijkse extra bijdrage. Aanmelden als lid kan bij de secretaris of via de website www.molenvrienden.nl. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers € 3,50 (excl. verzendkosten).

ISSN 1384 8526

REDACTIE *Aart Mul* *Frans Rademakers*
Marko Sturm

REDACTIEADRES *De Jasmijn 4* *5831 SL BOXMEER*
e-mail: aart.mul@planet.nl
De Erica 2 *5831 RX BOXMEER*
e-mail: j.m.sturm@alumnus.utwente.nl

VERDER WERKTE(N) MEE *Martin van den Berg, Harm van Es, Peter Pouwels*

ILLUSTRATIES

VOORPAGINA *Poster gemaakt voor het 40-jarig jubileum van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk*

In dit nummer

pagina 2	**Colofon**
pagina 3	**In dit nummer**
	Van de redactie
pagina 4	**Mededelingen van het bestuur**
pagina 5	**Molenaars van het eerste uur** interview met Peter Simons door: Marko Sturm
pagina 8	**Sabotage op de Zeddamse torenmolen** door: Peter Pouwels
pagina 13	**Excursie Achterhoek (1)** door: Harm van Es
pagina 13	**Verslag excursie Achterhoek (2)** door: Marko Sturm
pagina 18	**1901: nieuw waterrad Bovenste Plasmolen** door: Peter Pouwels
pagina 20	**Molenaarszoon aan het zaagraam** door: Martin van den Berg
pagina 21	**Molens in de regio**
pagina 34	**Molenbezoek in de regio**

Van de redactie

Waarschijnlijk zal het voor niemand een verrassing zijn dat deze Molenvriend veel later dan de bedoeling bij u op de deurmat valt. Onze secretaris had immers al laten weten dat de Molenvriend door persoonlijke omstandigheden bij de hoofdredacteur ernstig vertraagd was. Maar hopelijk is het wel een aangename verrassing dat u ons blad nu toch kunt lezen.

Vorig jaar vierden we het 40-jarig jubileum van de vereniging. Enkele leden van het eerste uur zijn nog steeds lid van de vereniging en/of actief betrokken bij de molenwereld. De redactie heeft daarom een aantal interviews voorbereid met deze leden. Het eerste van deze interviews, met molenaar Peter Simons, heeft een prominente plaats in dit nummer. De uitwerking van de andere interviews volgt hopelijk in het volgende nummer.

Naast de regionale Molendag was de excursie naar de Achterhoek een hoogtepunt van vorig jaar. Zie hiervoor de verslagen en foto's in dit nummer.

Na ruim een jaar is er ook een hoop nieuws te melden. Daarom een uitgebreide rubriek Molens in de regio. Omdat er zowel eerder vorig jaar als recent nieuws ingestuurd was, heb ik zo goed mogelijk alles proberen te combineren. Als er door miscommunicatie per ongeluk een bijdrage verloren is gegaan, bied ik daarvoor bij voorbaat mijn excuses aan.

Tot slot, ik hoop dat we bij het samenstellen van de volgende Molenvriend tegen minder problemen aanlopen. Ik wens iedereen een fijne lente en zomer toe.

namens de redactie
Marko Sturm

Mededelingen van het bestuur

Voor u ligt de eerste Molenvriend van 2025. Door persoonlijke omstandigheden van de redactie is het niet eerder dan nu gelukt om weer een exemplaar uit te brengen. Onze excuses daarvoor. Dat neemt natuurlijk niet weg dat er wel nieuws is. Allereerst wat mededelingen vanuit het bestuur. In september heeft Harm van Es de voorzittershamer doorgegeven. Vanaf 2011 heeft hij de taak van voorzitter vervuld binnen onze vereniging. Op deze plek wil ik Harm van harte bedanken voor zijn inzet voor de vereniging. Harm blijft nog actief in het bestuur als bestuurslid.

2025 is door De Hollandsche Molen uitgeroepen tot *Het jaar van de molenbiotoop*, en dat is niet zonder reden. Een molen kan immers niet zonder wind, en een gezonde molenbiotoop is essentieel om dit bijzondere erfgoed in volle glorie te laten draaien. Gelukkig zien we in steeds meer gemeenten het besef groeien dat bescherming en verbetering van de molenbiotoop noodzakelijk is. Maar ook dat het belang van de molenbiotoop soms botst met de opgave om zoveel mogelijk woningen te bouwen.
Als ik kijk naar de molen in Rijkevoort waar ik op draai, zie ik dat de beschermde molenbiotoop zijn vruchten afwerpt. Sinds een jaar of 20-25 geleden de molenbiotoop hier expliciet is vastgelegd in het bestemmingsplan, is er een merkbare verbetering zichtbaar. Door duidelijke afspraken te maken over bouwhoogtes en beplanting in de directe omgeving van de molen, krijgt de wind weer de ruimte en kan de molen beter functioneren. Dit is een belangrijke stap vooruit, niet alleen voor de molen zelf, maar ook voor het dorp en zijn inwoners, die zo een levendig stukje historie behouden. Laat dit een inspiratie zijn voor andere dorpen met een molen!

In Noord-Brabant zijn zes organisaties actief die op een of ander manier het behoud van molens in hun doelstelling hebben staan. Twee organisaties opereren provincie- breed, vier organisaties opereren regionaal. In twee regio's bestaat het initiatief om zich ook te organiseren. Hierdoor zou een provincie-brede dekking met molenorganisaties kunnen onstaan. De voorzitters van deze organisaties zijn voor het eerst bij elkaar gekomen om te kijken of ze elkaar kunnen versterken. Ik denk dat dit een goed idee is, samen bereik je meer.
Dit is mijn eerste voorwoord als voorzitter van *De Molenvriend*, en ik wil graag van de gelegenheid gebruikmaken om jullie te bedanken voor het vertrouwen. Ik kijk ernaar uit om samen met het bestuur, de leden en alle molenvrienden er een mooie tijd van te maken en ons in te zetten voor de toekomst van onze molens.

Noteer alvast in de agenda: op 21 april vindt de regionale molendag weer plaats. Dit jaar staan de molens van Noord-Limburg centraal. Meer informatie volgt.
We zijn op zoek naar vrijwilligers voor de redactie van ons blad De Molenvriend. Interesse? Neem contact op met het bestuur.
Veel leesplezier!

Paul Verheijen
voorzitter Molenvrienden Land van Cuijk e.o.

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen niet, danwel ingekort te plaatsen en stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Molenaars van het eerste uur

Peter Simons

Peter Simons is een van de eerste vrijwillige molenaars die in het Land van Cuijk begonnen met de opleiding. Hij mag daarom niet ontbreken in de serie interviews met mensen die de beginjaren van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk hebben meegemaakt. Ik word hartelijk ontvangen bij Peter en zijn vrouw Trees in hun huis in Cuijk. Peter vertelt honderduit over wat hij als molenaar mee heeft gemaakt.

Ik vraag Peter of hij bij molens betrokken is geraakt vanwege zijn werk als meubelmaker, maar Peter vertelt dat dit min of meer toevallig was. Hij wilde in Cuijk wel betrokken raken bij een club of vereniging en zag toen een aankondiging van een lezing over molens door Nick Wortman in café de Korenbeurs in Cuijk. Nick Wortman zocht toen geïnteresseerden om te beginnen met de opleiding voor vrijwillig molenaar. Deze vorm van ledenwerving was toen heel succesvol: ze begonnen de opleiding met een groep van ca. 12 mensen. De eerste pagina in Peters maalboekje start in juni 1977 bij molen De Reus in Gennep. Voorin zit ook een blad met contactgegevens. Direct vallen namen op van mensen die lang in de molenwereld in onze regio actief waren of nog steeds zijn: oud-beroepsmolenaar Gerrit van de Berg uit Beugen, Joost Schoenmakers, Theo van Bergen, Piet Geenen, Ben Verheijen, Jan Selten en Robbert Verkerk.

Maar eerst nog een stap terug in de tijd. Het is min of meer toeval dat Peter en zijn vrouw Trees in Cuijk terecht zijn gekomen. Zij komen oorspronkelijk uit Den Haag, maar toen ze elkaar leerden kennen en wilden trouwen, was er in die regio grote woningnood. In het kader van spreidingspolitiek voor de industrie, opende meubelfabriek Sprij uit Vlaardingen een vestiging in Cuijk. Peter kon daar stage gaan lopen en in Cuijk konden ze zonder wachttijd een flatje krijgen. In 1969 zijn Peter en Trees getrouwd, later verhuisden ze naar hun huidige huis in Cuijk, waar

Peter Simons voor de Lindense Molen

ze nu al 50 jaar wonen. In hun woonkamer staan nog altijd diverse Sprij meubelen.

Nick Wortman kwam oorspronkelijk uit Friesland en was de initiator van de opleiding tot vrijwillig molenaar hier in de regio. Afwisselend gingen ze met de groep leerlingen naar De Reus en naar de Jan van Cuijk. Vanwege de grote groep leerlingen werd er al snel een groep gevormd die vooral met de opleiding bezig was en een klusgroep. Bij de opleidingsgroep was het vaak wachten voor je aan de beurt was om een zeil voor te mogen leggen, daarom was Peter meestal actief in de klusgroep. Met zijn achtergrond als timmerman en meubelmaker heeft hij diverse

klusjes gedaan als het verzetten van een trap en het maken van een nieuw deel voor de meelring van de Jan van Cuijk. Af en toe werd er in Cuijk ook gemalen, maar dan stond oud-beroepsmolenaar Sjef Kessels bij de maalbak.

Ik vraag Peter of er in die tijd meer zaken door de molenaars zelf aangepakt werden, of juist meer door de molenmaker (in vergelijking met nu). Peter ziet daar niet echt een verschil, het hangt met name af van wat de vrijwilliger kan en wil doen. Daarbij moet de vrijwilliger ook niet te ver willen gaan, vertelt hij aan de hand van een mooie anekdote. Nick Wortman was nogal een klusser en wilde de bovenas van de Reus wat naar voren brengen, omdat het bovenwiel te diep in het werk greep. Ze tempelden de penbalk wat naar voren, maar in plaats van dat de bovenas over de baansteen (halssteen) naar voren schoof, kwam het hele voorkeuvelens naar voren. Dat was natuurlijk niet de bedoeling!

Met de grote groep (leerling-)molenaars was het ook altijd gezellig. Met zijn allen koffie drinken in de keuken bij molenaar Kessels in Cuijk of bij Coopmans in Gennep. Peter had niet echt behoefte om de opleiding te volgen en examen te doen. Na verloop van tijd kwam hij ook meedraaien in Oploo op de standerdmolen en watermolen bij Piet Geenen. In Oploo waren ook niet geslaagde molenaars verzekerd via de gemeente. Piet Geenen was in de zomer vaak lang afwezig om hulpgoederen naar Polen te brengen. In die tijd draaide Peter dan zelfstandig met de molens.

Tijden de crisis in 1980 ging meubelmakerij Sprij failliet. Peter vond na een tijdje een nieuwe baan in Helden-Panningen. In die tijd was er vanwege de drukte met nieuw werk en gezin misschien niet de tijd om wekelijks naar de molen te gaan, maar toch bleef hij regelmatig actief als molenaar. Later ging Peter werken bij deurenfabriek Kegro in Groesbeek, een stuk dichter bij huis. Al snel na zijn pensionering vroeg zijn vroegere baas of hij weer terug wilde komen voor één dag in de week. Zo werkt Peter nog altijd op de ontwikkelafdeling voor deuren. In de loop der jaren zijn er steeds meer eisen gekomen aan deuren en moeten hun producten voldoen aan normen en keurmerken voor isolatie, brandwerendheid en bescherming tegen inbraak. Peter laat hiervoor testen doen in eigen fabriek en deels ook bij andere firma's. Nog altijd gaat Peter bij voorkeur met de fiets naar het werk. Vroeger met de veerpont bij Katwijk en later bij Cuijk, tegenwoordig is de fietsbrug een stuk sneller.

Later in de jaren '80 is Peter toch de theorie voor het molenaarsexamen op gaan pakken bij Theo van Bergen en in oktober 1986 is hij geslaagd op de Zeldenrust in Geffen. Toevallig was toen de Lindense molen in Katwijk net gerestaureerd. In mei 1987 is Peter daar begonnen als molenaar. Op 3 mei was eigenaar Jan van Kempen 65 jaar en werd de molen versierd met vlaggetjes. Op 4 mei is toen gedraaid i.v.m. dodenherdenking. Later kwam Perry Hendriks op deze molen in opleiding, ze hebben daar jaren samen gedraaid. Maar vaak was Peter ook alleen op de molen. Gelukkig waren Jan van Kempen en zijn vrouw dan wel aanwezig in hun woonhuis onder de molen.

Sinds een aantal jaar is Peter ook vrijwillig molenaar op de Korenbloem in Mill, samen met Rob Snel. In Katwijk kwam er vroeger meer bezoek, maar sinds de vrije markt in Cuijk niet meer bestaat, is het bezoek daar nihil. Zeker nu de molen eigendom is van logistiek bedrijf Nabuurs en de molen helemaal ingesloten is door hekken. In Mill is er wel wat meer aanloop door de verkoop van worstebroodjes. Maar over het algemeen heeft Peter het molenbezoek en deelname en activiteiten als molendagen zien teruglopen over de vele jaren dat hij actief is. Er zijn tegenwoordig zoveel activiteiten dat het moeilijker is om publiek te trekken.

Tijdens ons gesprek komen we bij het onderwerp Molenvrienden Land van Cuijk. Toen de vereniging werd opgericht, zag Peter daar nog niet direct het nut van in. Daarom was hij de eerste jaren alleen donateur en is hij pas later lid geworden. Peter vindt dat PR een van de belangrijkste taken van de vereniging is. Op die manier worden de molens beter zichtbaar bij het algemene publiek en komt er ook nieuwe aanwas van molenaars.

Peter haalt nog aan dat hij vroeger fietsroutes voor de vereniging gemaakt heeft, voor Molendagen. Bezoekers konden toen stempels verzamelen en bij een bepaald aantal stempels kreeg je een molentegel. Peter heeft nog de handvaten voor de stempels gedraaid en zelf een houten stempel gemaakt om de afdruk van een standerdmolen in een tegel van klei te kunnen maken. Deze tegels werden bij Hans Heijs in de pottenbakkersoven gebakken.

De Molenvriend ziet Peter als belangrijk bindmiddel om de vereniging bij elkaar te houden. Ook houden we op die manier contact met de lezers en leden die buiten onze regio wonen. Peter heeft lang meegewerkt met kopiëren en afdrukken van de Molenvriend en helpt nu nog steeds met het verspreiden van ons lijfblad.

Een van de doelen van de vereniging was om een rol te spelen in de relatie tussen moleneigenaren (zowel

gemeenten als particulier) en de molenaars. Peter heeft niet de indruk dat dit heel erg van de grond is gekomen. In de praktijk is het meestal toch een directe relatie tussen eigenaar en molenaar(s). Molenaar, Monumentenwacht en de vereniging Molenvrienden kunnen wel wensen of adviezen hebben, maar in de praktijk is het: wie betaalt, bepaalt. De molenmaker luistert dus vooral naar de eigenaar die uiteindelijk de opdracht voor reparatie of restauratie geeft. Met name voor particuliere eigenaren kan het best wel lastig zijn om geld voor onderhoud en renovatie op tafel te leggen.

Tot slot vraag ik of Peter een blik in de toekomst durft te werpen. Peter denkt dat in de molenwereld veranderingen hooguit geleidelijk zullen gaan. Alles zal wel blijven doordraaien, in letterlijke en figuurlijke zin. Hooguit zou Peter kunnen bedenken dat de nieuwe gemeente Land van Cuijk de organisatie van molenzaken op een centralere manier zou willen aanpakken en dat er daarom voor de vereniging Molenvrienden een wat andere rol komt. Ik dank tot slot Peter en Trees voor de hartelijke ontvangst en het gesprek.

Marko Sturm

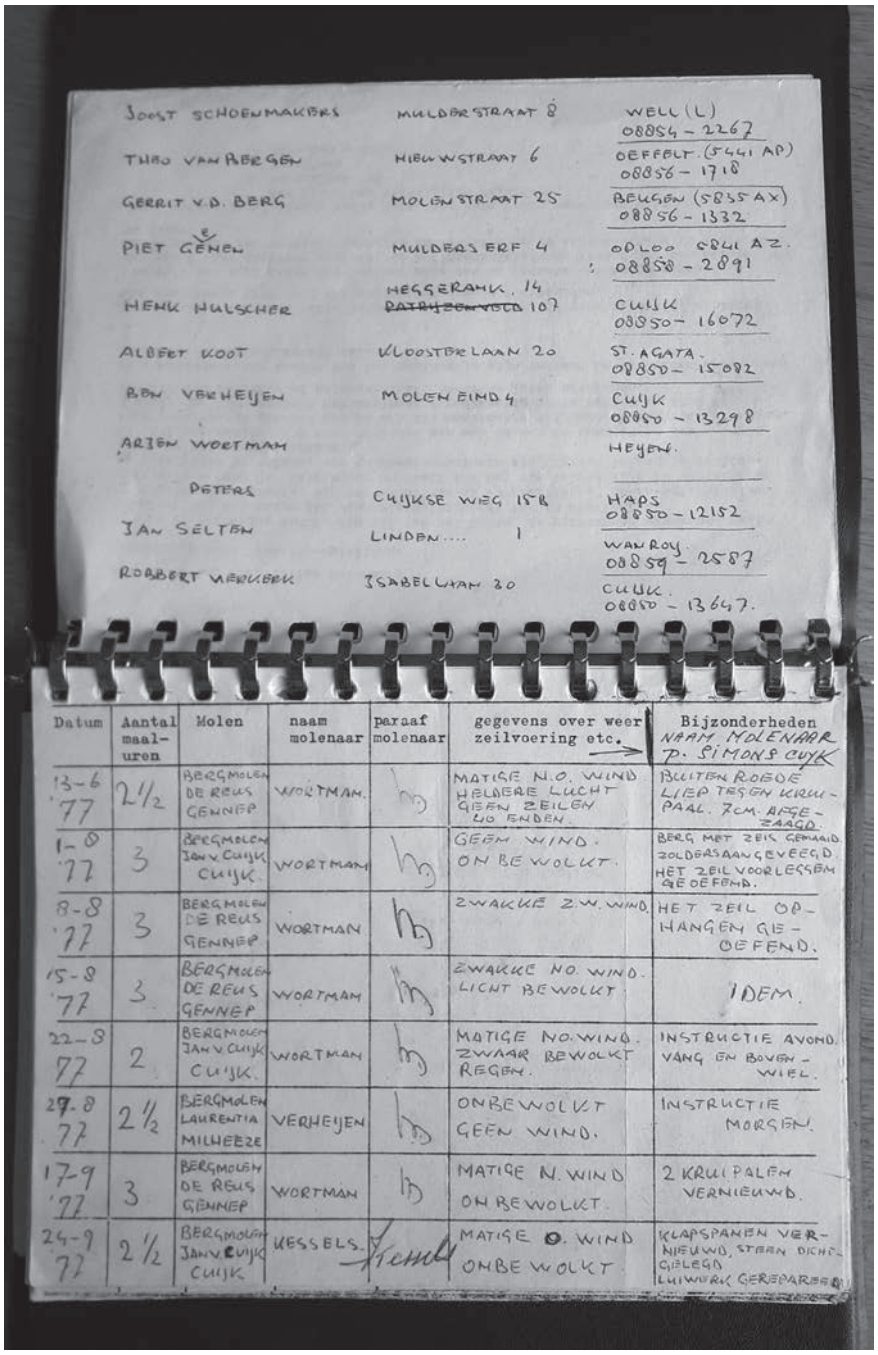

JOOST SCHOENMAKERS	MULDERSTRAAT 8	WELL (L) 08854 - 2267	
THEO VAN BERGEN	NIEUWSTRAAT 6	OEFFELT. (5441 AP) 08856 - 1718	
GERRIT V.D. BERG	MOLENSTRAAT 25	BEUGEN (5835 AX) 08856 - 1332	
PIET GENEN	MULDERS ERF 4	ODLOO 5841 AZ. 08858 - 2891	
HENK HULSCHER	HEGGERAHK. 14 ~~PATRIJSENHOF~~ 107	CUIJK 08850 - 16072	
ALBERT KOOT	KLOOSTERLAAN 20	ST. AGATA. 08850 - 15092	
BEN VERHEIJEN	MOLEN EIND 4	CUIJK 08850 - 13298	
ARIEN WORTMAN		HEYEN.	
PETERS	CUIJKSE WEG 15B	HAPS 08850 - 12152	
JAN SELTEN	LINDEN.... 1	WANROY 08859 - 2587	
ROBBERT VERVEERK	ISABELLAAN 20	CUIJK. 08850 - 13647.	

Datum	Aantal maal-uren	Molen	naam molenaar	paraaf molenaar	gegevens over weer zeilvoering etc. →	Bijzonderheden NAAM MOLENHAAR P. SIMONS CUIJK
13-6 '77	2½	BERGMOLEN DE REUS GENNEP	WORTMAN.		MATIGE N.O. WIND HELDERE LUCHT GEEN ZEILEN VOEREN.	BUITEN ROEDE LIEP TEGEN KRUIPAAL. 7CM. AFGEZAAGD.
1-8 '77	3	BERGMOLEN JAN V CUIJK CUIJK.	WORTMAN		GEEM WIND. ONBEWOLKT.	BERG MET ZEIL GEMAAID. ZOLDERSAANGEVEEGD HET ZEIL VOORLEGSBM GE OEFEND.
8-8 '77	3	BERGMOLEN DE REUS GENNEP	WORTMAN		ZWAKKE Z.W. WIND.	HET ZEIL OPHANGEN GEOEFEND.
15-8 '77	3	BERGMOLEN DE REUS GENNEP	WORTMAN		ZWAKKE NO. WIND. LICHT BEWOLKT	IDEM.
22-8 77	2	BERGMOLEN JAN V CUIJK CUIJK.	WORTMAN		MATIGE NO. WIND. ZWAAR BEWOLKT REGEN.	INSTRUCTIE AVOND. VANG EN BOVENWIEL.
29-8 77	2½	BERGMOLEN LAURENTIA MILHEEZE	VERHEIJEN		ONBEWOLKT GEEN WIND.	INSTRUCTIE MORGEN.
17-9 '77	3	BERGMOLEN DE REUS GENNEP	WORTMAN		MATIGE N. WIND ONBEWOLKT.	2 KRUIPALEN VERNIEUWD.
24-9 77	2½	BERGMOLEN JAN V CUIJK CUIJK	KESSELS.		MATIGE O. WIND ONBEWOLKT	KLAPSPANEN VERNIEUWD, STERN DICHTGELEGD. LUIWERK GEREPAREERD.

Eerste pagina uit het maalboekje van Peter

Sabotage op de Zeddamse torenmolen

De Zeddamse molen was één van de vier banmolens van de Heren Van Bergh. De Zeddamse molen is meer dan 500 honderd jaar oud, ca. 1444. Alle boeren waren verplicht hun graan te laten malen op de molen waaronder zij ressorteerden. Ook hier was het zo, dat de Heer voor het onderhoud van het 'staande' werk de molen zorgde, de molenaar echter was onder meer verantwoordelijk voor het 'gaande' werk waaronder de kammen en staven, de zeilen, de stenen, en ook voor het onderhoud van de buitentrap.
Wanneer nu de molenaar de molen moest afstaan aan een opvolger, dan werd van deze onderdelen, naar gelang de slijtage, de waarde bepaald. Waardevermindering moest hij bijpassen. Had hij evenwel iets vervangen, dan werd de meerwaarde aan hem uitbetaald. Een en ander werd met de opvolger verrekend.

De Zeddamse korenmolen heeft de eeuwen getrotseerd. Wel is er in de loop van de tijd aan gesleuteld; zo bevond zich de trap naar de maalzolder oorspronkelijk niet binnen maar buiten de molenromp en de inrit liep niet door in de molentoren, maar was alleen uitgegraven in de belt. De muren waren erop gemaakt om de eeuwen in storm en wind te trotseren: zij zijn meer dan anderhalve meter dik.

Evenals de andere drie dwangmolens werd de Zeddamse torenmolen om de zes jaar verpacht… als alles goed ging. De pachter kon na zes jaar "kundigen", [opzeggen, red.] maar de graaf na drie jaar! In de "Voorwaerden en Conditien van verpachtinge der Graeffelicke Berghsche Moellens" van 1675 staat te lezen: dat de pachter de boeren die "onder haar gemael" ressorteren goed moet bedienen en wie hét eerst komt ook het eerst moet laten malen "ende goet meel maecken, genietende van alle granen het sestiende vatt". De pachter mag zelf niet bij de kaar staan en nog minder zelf scheppen, maar hij moet dat laten doen door een goede knecht, die in handen van de Officier de eed moet afleggen dat hij eerlijk en betrouwbaar zal handelen. Boeren die hun zaad buiten Bergh laten malen worden beboet met 20 olde schilden (een muntsoort) en wie laat malen op een andere molen in Bergh dan die waaronder hij hoort, betaalt 10 olde schilden.

Schilderij van de torenmolen te Zeddam

Het staand werk van de molen, d.w.z. alle onderdelen die niet defect kunnen gaan, waren eigendom van Bergh. Het gaand werk, de onderdelen die aan slijtage onderhevig waren, hoorden de pachter; in Zeddam ook de buitentrap. Bij het ingaan van de pacht betaalde de mulder aan de oude pachter voor zijn eigendom.
Wat hieronder wordt begrepen, vermeldt een gedetailleerd taxatierapport:
"Estimatie van t'Gereede op die Zeddamse Wind en Rossmeulens, door Baasen en Meulenmeesters die dese hebben onderteeckent den 3 Januarij 1736."

Met het jaar 1663 nu loopt de pacht van de Zeddamse molen af. Lange jaren heeft Meester Reinier Jansen de "windtmeule des Kerspels Seddam" in pacht gehad. Laten wij eerst kennis maken met zijn familie en huisgenoten.
Meester Reinier is getrouwd met Rixken (haar familienaam is niet genoemd) en zij hebben twee zoons en drie dochters. Claes Reniers is ook mulder en bemaalt de molen op de Holtkamp vóór Doetinchem. Hendrik Reniers werkt thuis op de molen en is niet getrouwd. De derde dochter is getrouwd met Gideon Scheperhein, mulder in Huissen. Trineken Peters dient in de huishouding en Peter Iserman is de mulderknecht.

Deze Peter Iserman is de man waar het hele verhaal om draait. Hij is een zoon van Gossen Iserman in

Sonsbeck aan de Niederrhein tussen Kevelaer en Xanten. Hij heeft daar vijf maanden de molenkar gereden voor mulder Hendrikingen Engel, maar zijn constitutie is niet te best (of is hij werkschuw?); daarom heeft hij daar de zak gekregen.
Peter kan het lied dat Wilhelm Müller in 1818 dichtte: "Das Wandern ist des Müllers Lust", onmogelijk gekend hebben, maar hij trok desalniettemin op Wanderreise. Na acht dagen heeft hij het bij mulder Keutenbrouwer in Dornick aan de Rijn bij Emmerik al bekeken en hij landt in 's Heerenberg, waar hij "sich bestaedet" bij de Berhgse mulder. Daar houdt hij het een half jaar vol en komt naar Zeddam bij Meester Reinier Jansen. (Peter Iserman is een zgn. "hegmulder"[1])

Op 31 december 1663 loopt, zoals gezegd, het pachtcontract van Meester Reinier Jansen af. De Zeddamse molen staat weer te pacht en laat nu Herman ter Voort Meester Reinier overbieden en hem wegpachten! Hij doet het niet voor zichzelf, maar voor zijn neef Tonnis Ariaens. Dat zit Meester Reinier tegen! Met grote tegenzin onderhandelt hij met de nieuwe mulder over hetgeen die moet betalen voor de over te nemen spullen: de zaadtonnen, het schepvat om het zaad te scheppen, een spint en een halfschepel om het te meten, de molsterkast met de molstervaten waarin het maalloon wordt opgeborgen, enzovoorts enzovoorts. Ook de zeilen die op de roeden van de wieken gespannen worden horen hierbij.

Op zaterdag 2 januari 1664 zal de molen zoals gebruikelijk door daartoe speciaal aangezochte deskundigen worden gecontroleerd, voordat hij aan de nieuwe mulder wordt overgedragen. Meester Reinier heeft er de pest in. Met al zijn "kinderen ende creaturen" wordt familieraad gehouden en met "een onbehoorlicke en verdoemlicke vraeckgiericheit" besluiten zij die nieuwe snuiter een hak te zetten. Zij zijn niet van plan halve maatregelen te nemen: zij besluiten om "het meullenwerck en ganckbaerheit van dien te verstellen en te corrumperen", dat wil zeggen: zij zullen de molen onklaar maken.
Helemaal geheim blijven de plannen niet. Ten huize van Jan Pas, die logement en herberg houdt in Zeddam, viert het 'vijandelijke kamp' tot diep in de nacht oudejaarsavond: daar logeren de nieuwe mulder Tonnis Ariaens (60 jaar), zijn stiefzoon Bernt en zijn knecht Bernt van Zelhem en zijn twee zoons Gerrit en Jan; de een staat in Etten en de ander in Lichtenvoorde. Het zijn de mannen die zaterdag de molen moeten inspecteren. Peter Iserman is er ook bij. Als Bernt van Zelhem naar bed is, komt het gesprek op de molen. "Als wij een molen aan het stellen zijn en er is iets mis, dan weten wij meteen wat er aan de hand is", snoeven Gerrit en Jan. Peter troeft terug: "Ik kan er voor zorgen dat jullie meer dan een halve dag moeite doet om de molen op gang te krijgen en dan nóg niet weet waar de fout zit. Wedden?"

Meester Reinier heeft intussen een plannetje klaar. Een paar maanden geleden heeft zijn zoon Hendrik in Arnhem nieuw scheepsdoek gekocht bij de veerschipper uit Amsterdam; samen hebben zij het "t'huijs op die deele gesneeden ende tot een sijl bereidet ende geaccommodeert". Meester Reinier heeft het zelf op de roeden gespannen. Het zou eeuwig zonde zijn, als die Tonnis Ariaens zo'n mooi nieuw zeil zou krijgen. Tenslotte heeft hij hem gewoon vier zeilen verkocht en over de kwaliteit is niet gesproken. Zoon Claes heeft op de Holtkamp nog wel een opgelapt "ondeugent olt seijl" liggen. De jongens moeten de zeilen verwisselen!

Claes wordt er met Roelof Princen op uit gestuurd om het oude zeil te halen. Die Roelof heeft vroeger op de Zeddamse molen gediend en werkt nu op de molen in 's-Heerenberg. Het tweetal vertrekt op vrijdagavond vóór middennacht naar Doetinchem. Een uur voordat de nieuwe dag, zaterdag 2 januari, aanbreekt zijn zij in Zeddam terug en zonder dat iemand het merkt, wordt het oude zeil op de roeden gespannen en het nieuwe naar het achterhuis van Meester Reinier gebracht. Dat is mooi gelukt! Maar het mag niet uitlekken. Rixken, de muldersvrouw, fluistert Peter en Roelof in het oor "Swieg immers stil, Claes sall U eenen rixdaler ten besten geven".

Maar Claes Reniers vindt, dat er nog meer moet gebeuren. Hij zegt: "Jongens, kondt gij niet ijetwas oen den moelen doen?" Hij oppert het idee om de praam met "verckens smalt" te besmeren. Daar kunnen zij de nieuwe mulder mee pakken! Want de praam is hetzelfde als de vang: de reminstallatie waarmee de molen tot stilstand wordt gebracht. Als die besmeerd wordt, dan blijft de molen doortollen. Dat is net zoiets als in onze tijd een auto die zonder remmen een berg afrijdt!

Gideon Scheperhein en Griet Reiniers zien het drama al helemaal vóór zich en zijn het er direct mee eens: "Datt doet hij, datt kan niet schaeden!" En Gideon vertelt: "Sij hebben ons tott Huissen die moelle soo gestelt datt wij hem in 8 daegen niet konden gebruij-

1 Een hegmulder is een molenaarsknecht zonder vaste molen, die langs diverse molens gaat en zijn diensten aanbiedt tegen kost en inwoning. Een ongeschreven wet onder de mulders is dat als men een aanbod van een hegmulder al of niet afsloeg, deze altijd voor minstens 24 uur in dienst mocht blijven, zodat deze vrije kost en inwoning had.

ken!" Het gebeurt klaarblijkelijk meer, dat een nieuwe mulder het leven zuur wordt gemaakt, als hij op de molen komt!
Moeder Rixken vindt het maar niets en zegt: "Daat laet blijven."
Op aanwijzen van Claes echter neemt Peter Iserman uit de keukenkast het smalt, waarmee vanmorgen nog pannekoeken zijn gebakken en "bruckskens", dat zijn brokken brood, zijn gesmeerd, en samen lopen zij naar de molen.
Moeder raadt het hun af en loopt hen na en als zij de buitentrap van de molen opklimmen naar de maalzolder, roept zij hun na: "Laet dat nou blijven!" Peter krijgt het benauwd en wil terugkrabben: "Soo het niet well is gedaen, laet het ons niet doen". Maar Claes antwoordt: "Watt is daeraen gelegen? Wie sall weten datt wij 't gedaen hebben?" En zij klimmen naar de nok van de molen. Claes beurt de praam op en houdt hem vast en Peter zet hem flink in het vet. In hun vuistje lachend klimmen zij de molen weer uit: wat zal die nieuwe mulder het benauwd krijgen!

Maar het pakt heel anders uit dan zij verwachten. 's Middags wordt de molen gekeurd door de mulder van Etten. Hij inspecteert hem in al zijn onderdelen en wil hem tenslotte testen. Hij knijpt de praam om de molen te draaien en merkt dat die niet pakken wil. Ik denk dat hij dat meer bij de hand heeft gehad, want hij stelt onmiddellijk de juiste diagnose: "Wij willen noch eens op de moele gaan om te sijen of oock vet aan die praam is", zegt hij tegen zijn maat en klimt de ladder weer op. Als hij beneden komt, zegt bij dat zijn vermoeden juist was. Maar wie heeft 'm dat geflikt? Er hangt geen briefje aan…

Op zondagmorgen 3 januari ontmoeten wij Peter Iserman en Roelof Princen in de kroeg van Evert Bolwijner tegenover de kerk op de hoek van de Kerkweg. Peter en Roelof verteren samen met Meester Reinier de rijksdaalder zwijggeld, die zij van Claes Reniers hebben gekregen. Voor een rijksdaalder kon je in die tijd heel wat borreltjes krijgen! Ik denk, dat Peter en Roelof al een aardig stuk in de kraag hadden, toen zij opstapten. Zoals dat nu nog gebeurt: zij hadden er nog niet genoeg van en wipten nog even bij "Hendrik den Hollander" binnen om een afzakkertje te nemen. Drank benevelt het verstand, maar maakt de tongen los! "Bij de brandewijn" neemt Peter zijn kameraad in vertrouwen en vertelt hem, dat hij de praam heeft gesmeerd, maar dat het "gedoome te vróg is uutgelek". De praamsmeerderij is ook doorgedrongen bij de justitie in 's-Heerenberg.

Dinsdagmorgen 5 januari worden de jongens uit het hok onder het raadhuis gehaald en voorgeleid aan de Berghse vierschaar op het Hof van Bergh. Dat gebeurt, zoals steeds, "bij climmender sonne", 's morgensvroeg als de zon opkomt; en in de openlucht. Natuurlijk is het weer in onze streken niet altijd geschikt om buiten 'de bank te spannen'. Maar het plafond in de ruimte waar recht wordt gedaan is doorgaans blauw geverfd en met zon en hemellichamen versierd. De vierschaar wordt op deze dinsdagmorgen gespannen door drie man: richter is landdrost Arnold van Appeltoern tot die Heest ende Diepstegen, die in 's-Heerenberg op de Boetzelaersborg woont (die kunnen wij vandaag de dag nog zien!); gerichtsluijden zijn Doctor W. Goseman en Johan Smits. Willem Goseman is een jurist, die als schrijver aan het leenhof van de graaf is verbonden; Johan Smits is landschrijver van het Landdrostambt Bergh. Drie hoge pieten dus, die Peter en Hendrik verhoren "ter instantie des Heren Fiscaels", op verzoek van de advocaat-fiscaal, de openbare aanklager van de Graafschap Bergh, Doctor Gerhard van Zelst.
Peter Iserman doet zijn verhaal, maar hij ontkent dat hij de praam heeft gesmeerd. Hij heeft wel gehoord van de Ettense mulder dat hij gesmeerd was. Hendrik heeft daar ook iets van opgevangen en vertelt erbij, dat de knecht Peter het laatst op de molen is geweest.

De rechtbank besluit zich ter plaatse op de hoogte te gaan stellen en "post meridiem", na de middag, ontmoeten wij de landdrost en Doctor Willem Goseman, maar nu met Jonker Gerhard Schaep als tweede gerichtsman, in de kroeg van Evert Bolwijner in Zeddam. Jonker Schaep is ook al zo'n dure meneer: hij woont op de Padevoort, die hij een paar jaar later - in 1666 - van armoe moet verkopen aan het Huis Bergh.

Meester Reinier Jansen, de uitgerangeerde mulder verschijnt voor het tribunaal om gedaan te krijgen, dat zijn zoon Hendrik op borgtocht wordt vrijgelaten: hij "verbindt zijn persoon en goederen", zoals dat heet, dat hij alle consequenties voor zijn rekening neemt als Hendrik schuldig bevonden zou worden.
Intussen is gerechtsdienaar Arndt Cornelissen op last

van de landdrost met Hendrik een kijkje gaan nemen in de keukenkast van de muldersvrouw, moeder Rixken, en hij meldt “in die caste bevonden te hebben een stuxken vercken smalt, brengende het selve mede in een pampir”; een corpus delicti dus. Rixken had gezegd, dat zij ’s morgens wat smalt bij haar dochter Eultjens had laten halen “om bruxken te smeeren”.

Eultjen wordt nu ook ter verantwoording geroepen, natuurlijk. Zij heeft inderdaad smalt in huis en vanmorgen heeft haar zuster (de vrouw van Gideon Scheperhein) bij haar thuis nog een brok brood met smalt gesmeerd.
De dienstmaagd Trineken Peters moet ook opdraven. Zij ontwijkt aanvankelijk de vragen van de hoge heren, maar geeft uiteindelijk toe, dat haar bazin, Rixken, haar heeft opgedragen te zeggen dat zij geen smalt in huis heeft gehad. De landdrost vraagt, waarom zij dat niet meteen heeft gezegd. Trineken antwoordt: “datt men niet gerne spreeckt tott naedeel van die geene daermen bij woont”.
Ook logementhouder Jan Pas en zijn vrouw worden verhoord, maar daar wordt het gericht niet veel wijzer van. Het enige wat Jan heeft horen mompelen is, dat Peter Iserman er wel raad mee wist als het erom ging de nieuwe mulder een hak te zetten.

Daarmee is het eerste gerechtelijke onderzoek, beeindigd. Het schijnt dat Hendrik Reniers en Peter Iserman voorlopig allebei op vrije voeten zijn gesteld.

Een week later, op dinsdag 12 januari, wordt Peter Iserman weer aan de tand gevoeld. Hij vertelt precies, wat er op de bewuste zaterdagmorgen is gebeurd en wat wij al weten. Hij wil echter zichzelf schoonpraten en zegt, dat Claes Reniers niet alleen het plan geopperd heeft, maar dat hij ook het smalt uit de kast heeft gepakt en de praam heeft gesmeerd. Hij heeft trouwens ook ’s nachts de zeilen verwisseld, samen met Roelof Princen van de molen in ’s Heerenberg.
Roelof wordt er nu bij gehaald en bekent, dat hij met Claes Reniers naar Doetinchem is geweest en de zeilen heeft verwisseld, maar het plan om de praam te smeren, daar weet hij niets van. Als hij echter met Peter Iserman geconfronteerd wordt valt hij door de mand: Peter heeft de praam gesmeerd .....
Er gaat nu een brief naar Doetinchem, waarin Claes Reiniers voor een verhoor naar ‘s-Heerenberg wordt ontboden.

Vrijdagmorgen 15 januari is hij daar en verklaart: 1) dat hij op de bewuste zaterdagmorgen in Zeddam was, maar 2) dat hij onder ede kan getuigen dat niet hij, maar Peter Iserman de praam heeft gesmeerd; 3) wel heeft hij met Roelof Princen de zeilen verwisseld. Trinekel Peters weet van niets, want zij is donderdags naar haar oudershuis gegaan en pas zaterdagsavonds teruggekomen. Rixken weet ervan dat de zeilen verwisseld zijn, maar toen zij zelf op de molen gekomen zijn, waren er ook oude zeilen. Van de plannen om de praam te smeren beweert zij niets te weten.
De rechtbank heeft nu voldoende bewijs tegen Peter Iserman verzameld. Hij wordt gevangen gezet in de kerker op het Hof van Bergh Bij toerbeurt worden “huislieden”, dat zijn boeren uit de stad, opgeroepen om de gevangene te bewaken.

Vijf dagen later, op woensdag 20 januari, moet Peter Iserman nog eens zijn verhaal doen. ’s Middags vindt een confrontatie plaats met Roelof Princen, Peter Iserman en Meester Reinier Jansen. Meester Reinier houdt zich van de domme, maar na het getuigenis van zijn zoon Hendrik bekent hij uiteindelijk toch, dat hij opdracht heeft gegeven de zeilen te verwisselen.

Peter Iserman krijgt het nu benauwd: wie weet wat hem boven het hoofd hangt? De volgende dag, donderdag 21 januari probeert hij “uijt het carcer te breecken”. Hij heeft de gevangenis “gevioleert”, dat is geforceerd. Borggreef Simon Ellenbosch (hij is de huismeester op het Hof van Bergh) brengt hiervan rapport uit aan het gerecht. Dat heeft Peters zaak geen goed gedaan!

Op woensdag 27 januari dient Doctor Gerhard van Zelst zijn aanklacht in: de feiten die wij al kennen zet hij op een rijtje en hij besluit dat de ramp niet te overzien geweest zou zijn, als de mulder van Etten niet had ontdekt, dat de praam was gesmeerd: de hele molen zou “entweder in stucken offte in brandt gelopen” hebben. Niet alleen de nieuwe molenaar en de

Detail van een kaart van de Zeddamse torenmolen, waarop de buitentrap herkenbaar is.

hele gemeinte zouden er de dupe van geworden zijn, maar "principalicken… de vrouwe vanden lande…", gravin Madeleine. Want het is tenslotte háár molen! "…. het selve smeeren ende daer onder schuilende machinatie bestaen in een feit notoirlick criminel het welck in een landt van justitie behoort gestrafft te worden tot een exempel van anderen".

Peter heeft de aanklacht aanhoord. Hij kan van armoe niets anders doen dan de opgesomde feiten bekennen, want hij heeft geen geld om te procederen. In afwachting van het vonnis legt hij de eed af: "Ick Peter Iserman gelaeue ende Sweere datt ick niet sall vreecken noch einige offensie doen 't sij aen de bedienden van Justitie offte ijemant anders ter werelt, ter oorsaecke offte occasie van 't Geene mij wegens het Smeeren van den praem op die Zeddamsche Moelle wedervaeren is. Soe waerachtigh mij Godt helpe en Sijn Hejl: Evangelie."

Die eed wordt niet voor niets afgenomen: er is na een ongunstig vonnis bij de mannen van het recht en de winnende partij al menig ruitje gesneuveld! Op vrijdag 5 februari moeten Peter Iserman en Roelof Princen nog eens vertellen, wat zij van het verwisselen van de zeilen weten.

Een week later, op vrijdag 12 februari, wordt de nieuwe mulder Tonnis Ariaensen verhoord. Hij verklaart dat zo'n ingevette praam grote risico's met zich meebrengt: "datt de moelen aen 't loopen sijnde niemant dieselue soude konnen regeeren".
Hij heeft acht dagen niet durven malen en één van zijn knechten is zelfs gaan lopen. Hij vertelt, "datt hij drijmael mitt sijdent waeter het ratt hefft gewassen, oock mitt Sandt en Smitscoolen bestreecken". Desondanks heeft hij bij sterke wind al eens 12 of 13 man te hulp moeten roepen om de molen te stoppen. Er zal wel een nieuwe praam moeten komen .....
Ook timmerman Derick Janssen uit Aerdt die op de Zeddamse molen werkt, verklaart dat hij dinsdag j.l. de molen heeft moeten helpen afremmen.
Hij heeft "mitt die boorst op de praem gelegen soo langh datt die boorst hem wee" deed. Toen is hij erop gaan zitten, maar het duurde nog "soo langh datt een halff schepel weijdts daer door gemaelen".

Dan volgt de uitspraak. "Gerichte doende recht mitt advis van onpartijdige rechtsgeleerden, verclaert datt de beclaegde, mitt het gelibelleerde feijt als sijnde van grooten moetwill en periculeuse consequentie, in Lande van justitie niet tollerabel, te veel en 't onrecht gedaen hek ende tot reparatie van sulcken exces oopentlick ter plaetse daer sulx gewoonlick, geschavotteert, gegeesselt en volgents uijt dese Graeffschap en annexe heerlickheijden behoort gebannen te worden".

De volgende week vrijdag, 19 februari, wordt het vonnis in aanwezigheid van Peter Iserman publiek afgekondigd en op vrijdag 11 maart wordt hij weggejaagd. Maar niet voordat hij "de vrijheid gepresteert" heeft: d.w.z. de rekening heeft betaald die hem wordt gepresenteerd voor de gemaakte kosten:

Peter komt er nog goed af, want van gravin Madeleine behoeft hij niet op het schavot vóór het raadhuis in 's-Heerenberg en wordt hij niet gegeseld. Platzak maar vrij trekt hij de wijde wereld in, gelukkig, want "Das Wandern ist des Müllers Lust""!

Peter Pouwels

Bron: De grafelijke korenmolen te Zeddam door D.J.K. Zweers, 1991

Noot van de redactie: Deze tekst is een ingekorte versie van het oorspronkelijke artikel, aangeleverd door Peter Pouwels, nu één van de molenaars van de Zeddamse torenmolen.

Excursie Achterhoek (1)

Verslag van de afwisselende excursie op vrijdag 31 mei 2024

Begin 2024 ben ik aan de slag gegaan om een leuk en afwisselend uitstapje voor de Molenvrienden voor te bereiden. Gezien de positieve reacties is dat gelukt!

Wij zijn de dag gestart met een bezoek aan de touwslagerij Steenbergen te Gorssel. Op deze touwslagerij wordt het touw nog helemaal op de oude, ambachtelijke manier, met natuurlijke materialen zoals hennep en vlas, gemaakt. Touwslagerij Steenbergen is een familiebedrijf dat al sinds 1900 bestaat. Wij hebben hier een rondleiding gehad van de bevlogen eigenaar.

Daarna zijn we op weg gegaan naar de Warkense Molen te Warnsveld waar wij ontvangen werden met een kopje koffie en krentewegge. De Warkense Molen is een grondzeiler. Bij voldoende wind wordt er gemalen. De molen is door de familie Nijendijk in 1993 overgedragen aan de Stichting Warkense Molen. Echter, de 5e generatie van de familie woont nog bij de molen! Bij de molen zijn een bakkerijmuseum, met authentieke, werkende bakkersoven, en een ouderwetse kleine aardappelkelder (kleinste Rijksmonument van Nederland) te bezichtigen.

Begin van de middag zijn wij naar Vorden vertrokken. Daar hebben we de Hackfortse watermolen bezichtigd. Deze watermolen dateert uit ongeveer 1700. De watermolen, waarvan het schoepenrad door de Baakse beek aangedreven wordt, is een korenmolen. Er kan ook hout gezaagd worden. Dit gebeurt met een riem die door de gevel loopt en zo de zaagmachine, die buiten staat, aandrijft. Watermolen Hackfort is een onderdeel van Landgoed Hackfort met kasteel, moestuin, boomgaard en kleinschalige landbouw eromheen.

Het laatste bezoek was aan de mosterdfabriek en het mosterdmuseum in Doesburg. In 1974 is de mosterdfabriek uitgebreid met een museum. Uit diverse oude fabriekjes kunt u hier de apparatuur bekijken. We kregen hier een leuke en informatieve demonstratie van het maken van ouderwetse ‘boerenmosterd’.

Uiteindelijk hebben wij de gezellige dag afgesloten met een maaltijd in het Griekse restaurant Akropolis te Kleve.

Harm van Es

Verslag excursie Achterhoek (2)

Op 31 mei 2024 begon de excursie van de vereniging Molenvrienden bij touwslagerij Steenbergen in Gorssel (bij Deventer). We kwamen aan in de stromende regen, maar binnen was het droog. Heel toepasselijk, zoals we nog zouden horen, want het weer heeft grote invloed op het ambachtelijk slaan van touw. Deze touwslagerij is een van de laatste bedrijven in Nederland waar nog bedrijfsmatig op ambachtelijke wijze touw geproduceerd wordt. Er wordt hier uitsluitend touw gemaakt van natuurlijke vezels. Voor toepassingen buiten hebben deze touwen slechts zeer beperkte houdbaarheid, daarom is de belangrijkste afzetmarkt het leveren van touwen aan gymzalen. Daarnaast toonde de eigenaar ons ook andere toepassingen voor interieurs, zoals bijvoorbeeld een poef of lamp gemaakt van touw. Ook heeft hij een tijd ruimteverdelers gemaakt voor grote kantoorruimtes, bestaande uit een rail waar allemaal touwen met een oogsplits aan hangen (een beetje zoals een vliegengordijn). Het voordeel van een dergelijke afscheiding is dat het werkt als akoestische demping, maar het nadeel is de hoge prijs. Het is arbeidsintensief om ambachtelijk

touw te maken en verwerken in een eindproduct. Tot slot is natuurlijk touw gevoelig voor vervuiling door bijvoorbeeld huidvet.

De huidige eigenaar is in het bedrijf van zijn vader komen werken en heeft de zaak daarna overgenomen. Nu zijn vader niet meer actief is, stelt hij zijn bedrijf slechts bij hoge uitzondering open voor excursies. We dankten het aan de vasthoudendheid van onze oud-voorzitter Harm van Es dat we als groep een rondleiding door de touwslagerij kregen.

Vroeger was hennep de beste keuze voor kwalitatief hoogwaardig touw. Tegenwoordig is hennep te duur om te verwerken tot touw, daarom wordt er nu vlas gebruikt. Het is erg lastig om aan kwalitatief hoogwaardig materiaal te komen, dit maakt het ambacht ook minder leuk. Maar gelukkig heeft de touwslager nog geen klachten van klanten gekregen dat het touw van mindere kwaliteit is.

Maar hoe wordt touw nu gemaakt? De vezels moeten eerst worden gesponnen tot garen. Dit doen ze niet zelf in deze touwslagerij, maar de garens worden ingekocht. Afhankelijk van de dikte van het uiteindelijke touw, worden nu een aantal draden garen in elkaar gedraaid tot een streng. Om lange strengen te maken, gebruikt men een lange lijnbaan buiten. Het totale proces van strengen draaien en die strengen tot touw slaan, kan (naar gelang de lengte) wel enkele uren duren. Omdat de lijnbaan buiten is, kan dit alleen als het droog blijft. Natuurlijke vezels veranderen van lengte als ze nat worden, dus werken in de regen zou een onregelmatig touw opleveren dat vervormt als het weer opdroogt. Vanwege de regen konden we daarom alleen een demonstratie binnen zien, waarbij een touw geslagen werd uit strengen die al eerder voorbereid waren. Als eerste stap spant de touwslager de streng van de machine (die een elektromotor heeft om de strengen in elkaar te draaien) naar een verrijdbare slede en weer terug naar de machine. Dit wordt herhaald naar gelang het aantal strengen dat het touw moet krijgen. Om het touw te slaan, draait de machine de strengen in elkaar, terwijl de touwslager met een soort kegel met sleuven voor de strengen van de slede richting de machine loopt. Deze kegel zorgt dat de strengen op één plek gelijkmatig in elkaar gedraaid worden tot touw. Bij het draaien wordt de slede richting de machine getrokken en verandert de spanning op de strengen. De touwslager moet daarom zijn loopsnelheid aanpassen zodat het touw een gelijkmatige spanning krijgt. Daarbij moet hij ook nog rekening houden met de toepassing: een klimtouw moet wat slap en flexibel zijn, terwijl touw voor schepen meestal veel strakker gedraaid moet zijn. We kregen ook nog duidelijke uitleg over de invloed van het aantal strengen: een touw met drie strengen (zoals het meeste touw dat we op de molen gebruiken) is het sterkste, omdat de drie strengen elkaar altijd in het midden raken. Met meer strengen krijg je in het midden altijd een soort tussenruimte, wat het touw

Demonstratie touwslaan. Links de haak waarmee het touw vast zit aan de slede. Met deze "kegel" zorgt de touwslager dat de strengen gelijkmatig in elkaar gedraaid worden

Foto nadat het touw geslagen is. Op de voorgrond de slede, op de achtergrond staat de touwslager bij de machine

De strengen touw worden op hun beurt weer geslagen uit gesponnen draden

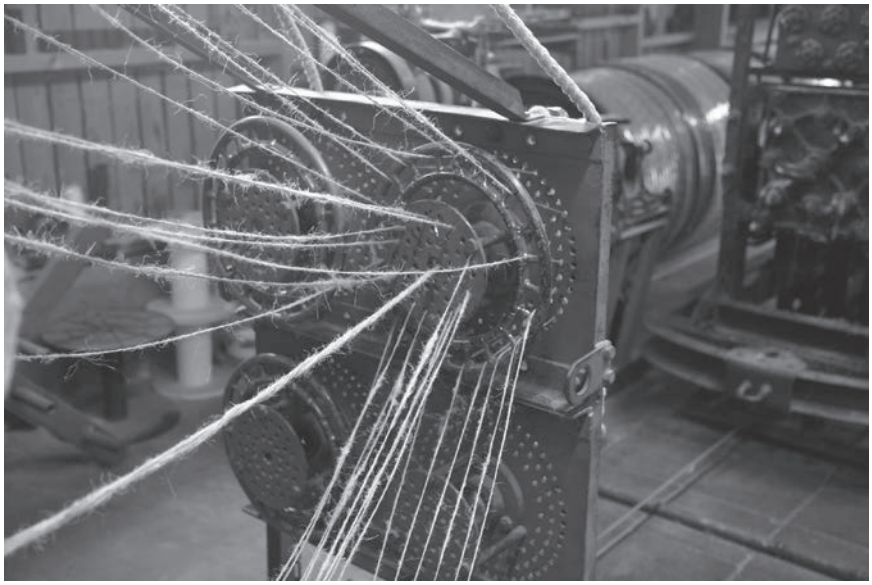

slapper maakt. Voor klimtouwen worden vaak zes strengen gebruikt, dit touw krijgt dan een kern om de ruimte tussen de strengen op te vullen.

Tot slot kregen we ook nog uitleg bij apparatuur die dunnere touwen (bijv. voor springtouwen) machinaal maakt. Deze machines draaien de strengen ineen en rollen het touw dan direct op een rol. Het voordeel is dat de machine geen voortdurend toezicht nodig heeft (al moet de touwslager soms ingrijpen als bijv. een streng knapt), maar het nadeel is dat je de spanning op het touw niet kunt voelen tijdens het maken.

De toekomst van de inventaris van deze ambachtelijke touwslagerij is nog onzeker. In het verleden is de lijnbaan al eens ingekort omdat er grond was verkocht voor woningbouw. Nu zijn er opnieuw bouwplannen, daarom wil de touwslager stoppen met zijn bedrijf en de inventaris verkopen aan een museum.

Na de touwslagerij reden we verder naar de Warkense molen in Warnsveld. Het was inmiddels opgeklaard, zodat we heerlijk in de zon konden genieten van koffie met krentebrood bij het naast de molen gelegen bakkerijmuseum. We kregen uitleg over de molen en konden, na het eten van de zelf meegenomen lunch, de molen bekijken. Iedereen wilde de kleine kap met neutenkruiwerk zien, dus het was dringen geblazen in de kap. Verdere bijzonderheden waren o.a. de koekenbreker met houten omkasting. De wind wilde niet erg meewerken, de molen stond stil tijdens de ontvangst en de rondleiding. Maar op het laatst kwam er een briesje. Met vereende krachten hielpen een aantal van onze leden om de molen op gang te duwen.
In het bakkerijmuseum konden we o.a. de bakoven zien en diverse oude bakkerijmachines, zoals beschuitmachines en machines om afbeeldingen in speculaasjes te maken.

Bij de Warkense Molen te Warnsveld

Elektrisch kruiwerk bij de Warkense Molen

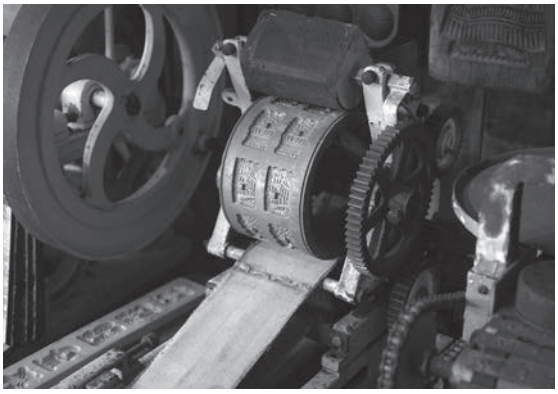

Speculaasmachine in het bakkerijmuseum

De volgende molen op het programma was de watermolen op landgoed Hackfort. De molen kon helaas nauwelijks draaien omdat door de vele regenval het water van de IJssel erg hoog stond. Maar er was genoeg te bekijken. Buiten de molen konden we het houten rad en de vistrap zien. Binnen was er een koppel stenen, een generator om elektriciteit op te wekken en diverse wielen waarmee met drijfriemen een cirkelzaag aangedreven kan worden. Deze gebruiken de molenaars nu nog om een keer per jaar kachelhout te zagen. De zaag wordt dan buiten de molen opgesteld en de drijfriem loopt dan vanaf een wiel op de zolder van de molen schuin naar beneden.

De laatste molen was een elektrische molen in het mosterdmuseum te Doesburg. We kregen uitgebreide uitleg van een medewerker van het museum, inclusief maaldemonstratie. Mosterd wordt gemaakt door mosterdzaad te malen samen met azijn. Voor de smaak wordt er zout en suiker toegevoegd. In hun receptuur is dat beide 1 %, maar andere soorten mosterd kunnen zouter of zoeter zijn. De steen lijkt op een “gewone” blauwe steen om tarwe te malen. Ik vroeg of het geen probleem was dat het maalgoed aankoekte aan de steen, zoals kan gebeuren als je te vochtig graan maalt. Maar de medewerker zei dat dit geen probleem is omdat het product altijd vloeibaar genoeg blijft zodat de steen goed “doorspoelt”
Het museum hoort bij de Doesburgse mosterdfabriek, die mosterd produceert voor verkoop via supermarkten, speciaalzaken en de eigen winkel. Omdat Doesburg een toeristische plaats is, vormt het museum een groot deel van de inkomsten.
In het museum konden we nog kijken naar oude vulinstallaties voor potten, machines om potten van etiketten te voorzien en vele andere oude mosterdpotten en keukenspullen. Een leuk detail waren de oude varkensblazen die vroeger als “deksel” op aar-

De Watermolen op landgoed Hackfort

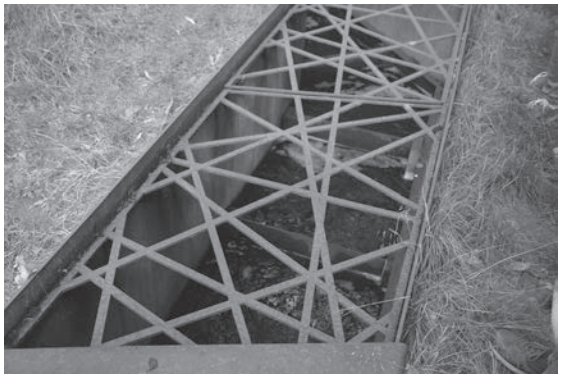

Vistrap bij de watermolen, met kunstzinnige afdekking van cortenstaal

dewerken potten met mosterd gebruikt werden. Met een touwtje is de pot zo goed luchtdicht af te sluiten, zodat de mosterd niet uitdroogt.

Een deel van de groep ging na het museum nog eten in Kleef. Ik had andere verplichtingen en ben daarom weer teruggereden naar Hengelo. Het was een leerzame en leuke excursie, met voldoende tijd om elkaar te ontmoeten en bij te praten. Nogmaals dank aan Harm van Es voor de organisatie.

Marko Sturm

Mosterdmuseum Doesburg

In de watermolen op landgoed Hackfort

1901: nieuw waterrad Bovenste Plasmolen

Middelaar, 1 Juli. Werd er in den laatsten tijd door den eigenaar van het Landgoed St. Jansberg, Baron A. D. Van Verschuer veel gedaan wat tot voordeel zijner pachters betreft, thans is aan den heer Loeffen alhier opgedragen het waterrad van den bovensten Watergraanmolen geheel te vernieuwen; bedoeld waterrad is in het jaar 1863 door een Belgische Firma met name Base geleverd, dus na omtrent 40 jaren dienst te hebben gedaan, zal het thans met kundige hand worden hersteld, om zoodoende weder zijne vroegere werkzaamheden te kunnen verrichten ten dienste der landbouwers en tot bloei van den Plasmolen.

Artikel in De Echo 3-7-1901, bron delpher.nl

Oude kranten (te vinden via www.delpher.nl) herbergen een schat aan informatie. Bij mijn zoektocht voor een artikel over landgoed de St. Jansberg van de familie Van Verschuer kwam ik bij toeval dit artikel tegen.

Het betreft hier de vervanging van het 7,20 meter grote waterrad van de Bovenste Plasmolen in 1901. Uit het artikel blijkt dat de firma Base uit België in 1863 het oude rad heeft gemaakt, waarschijnlijk heeft diezelfde firma toen ook het huidige gietijzeren aandrijfwerk geplaatst.
Tijdens de restauratie van de Bovenste Plasmolen in 1999 is, bij het plaatsen van een nieuw ijzeren rad, het restant van het in 1901 geplaatste rad verwijderd, dit staat nu naast de molen.
Uit het artikel blijkt dat Loeffen de maker is van het grote rad, dit was zoals we zien niet de eerste keer dat hij een waterrad voor een molen maakte. Loeffen was smid te Gennep en had in 1889 het 8,5 meter grote rad van de Gennepermolen gemaakt, zowaar een hele prestatie!

Met hamer smid Eberhard Loeffen

Carl Wilhelm Steinmann, directeur van de Gennepermolen tekende een nieuw waterrad op ware grootte, doorsnede 8,5 meter, breedte 3,8 meter met een totaal gewicht van 10 ton. Hij liet een waterrad maken door de smid Eberhard Loeffen gevestigd in de Zandstraat te Gennep. Deze had daartoe op zolder een mal gemaakt waar alles ingepast werd. Het rad werd in delen vervoerd en in mei 1899 geïnstalleerd. Hiervoor moest de Niers tijdelijk omgelegd worden, zodat de bodem van de Niers tegen het uitspoelen belegd kon worden met stenen. Het stuwrecht was 4 voet! (± 1,20 meter). Het draaiende rad van de watermolen was echter een gevaar voor de paarden die over de Niersbrug gingen. Deze konden er danig van schrikken en op hol slaan en zo voor de nodige ongelukken zorgen. De gemeente Gennep greep in; het waterrad moest binnen enkele maanden in zijn geheel omkast zijn, anders mocht de molen niet draaien. Het waterrad heeft dienst gedaan tot 1918.

Peter Pouwels

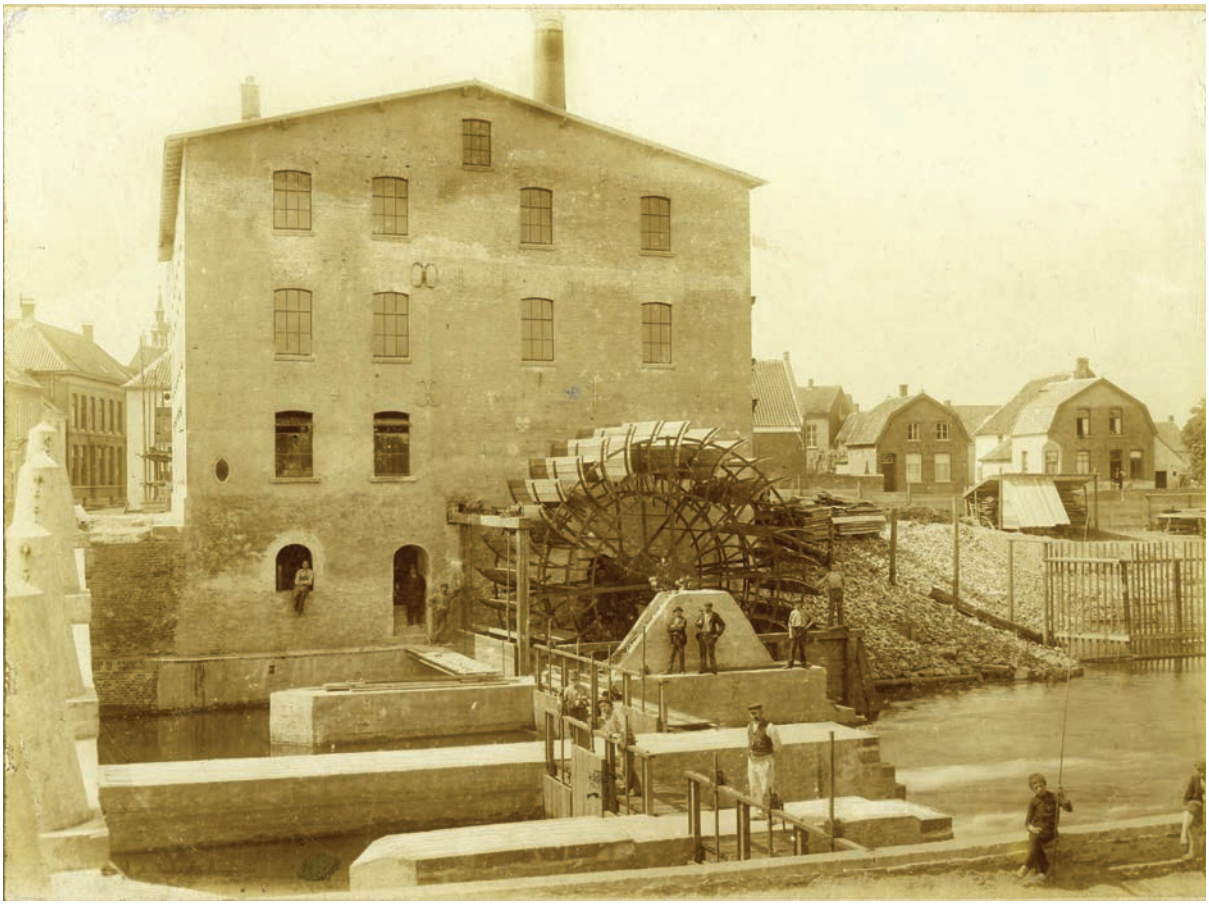

Gennepermolen augustus 1899, fotograaf Perolles uit Gennep, foto Stichting Erfgoed Gennep

Molenaarszoon aan het zaagraam

Martin van den Berg

Mijn naam is Martin van den Berg. Ik ben de zoon van Gerrit van den Berg, oud-molenaar op de Martinus in Beugen. In de tweede editie van de Molenvriend uit 1985 staat een interview met mijn vader en moeder. Nu, 40 jaar, later ben ik lid geworden van de Molenvrienden Land van Cuijk en is mij gevraagd om een kort stukje over mijzelf te schrijven. Bij dezen!
In het jaar dat ik geboren werd, 1955, is de Martinus stil komen staan. Vanaf dan wordt er niet meer op de wind gemalen maar op de motor. Ik heb de molen in mijn jeugd dus nooit zien draaien. Dat gebeurde pas in 1978 na de restauratie. In die tijd studeerde ik bedrijfseconomie in Tilburg en had ik niet echt interesse in de molen. Na mijn studie en militaire dienst verhuisde ik naar Utrecht om bij Volmac in de ICT te gaan werken. Dat heb ik uiteindelijk ruim 40 jaar gedaan. Via Volmac kwam ik terecht bij Sogeti en later De Nederlandsche Bank. Mijn laatste baan was bij de Hogeschool Utrecht waar ik onderzoek deed naar uitlegbare artificiële intelligentie. Na al die jaren waarin ik druk was met studie en werk kreeg ik na mijn pensionering ineens een zee van tijd. En toen kwam de liefde voor molens bovendrijven. Ik ben nu rondleider op houtzaagmolen de Ster in Utrecht en ik ben bezig met onderzoek naar de geschiedenis van de Martinus en haar molenaars. Dit doe ik samen met neef Tonny. Het onderzoek naar de Martinus beperkt zich overigens niet alleen tot de molen, maar omvat ook de ontwikkelingen in het molenaarsvak- en bedrijf en dat in de context van Beugen en haar andere molens zoals de Heidebloem. Uiteraard schenken we ook ruim aandacht aan de molenaarsfamilies Heijs en Van den Berg. Een van de ontdekkingen is dat de stichter van de Martinus, Bartholomeus Heijs, een opa had naar wie hij vernoemd is en die bovendien molenaar was. Deze Bartholomeus Hermans pacht in 1783 de Steprather Mühle in Walbeck, Duitsland.

Zijn zoon Johann Anton bouwt later de Kokermühle in Walbeck.

Bij het onderzoek krijgen wij alle medewerking van Pieter Aarts en Harm van Es, de vrijwillige molenaars op de Martinus. Frits Harteman is een kennisbron die we regelmatig raadplegen en we hebben ook gesproken met Theo van Bergen, Hans Heijs en Marko Sturm die allemaal met mijn vader hebben gewerkt. Verder maken we dankbaar gebruik van de historische kennis van Peter Pouwels. Peter heeft bijvoorbeeld bijgedragen aan de hiervoor genoemde ontdekking.
Uiteindelijk is het de bedoeling dat het onderzoek uitmondt in een boek over de Martinus. We streven ernaar om dat in 2026 uit te brengen.
Mochten er lezers zijn die interessante verhalen of foto’s hebben van de Martinus dan hou ik me zeer aanbevolen!

En tot slot, een bezoek aan houtzaagmolen de Ster in Utrecht is beslist de moeite waard!

Molens in de regio

Molen Nooitgedacht, Afferden

In Afferden gaat het zijn gangetje, als er voldoende wind is malen we haver voor de Belgische knollen, zodat ze sterk genoeg zijn wanneer er geploegd moet worden. Haver malen vergt een speciale techniek, het rolt niet zo lekker als tarwe of rogge. Door schade en schande, en veel inspanning, weten we nu dat je na het lichten van de steen extra voorzichtig moet zijn wanneer je weer gaat malen.

Er komen nog steeds vrijwel iedere vrijdag groepen die logeren in het gastenverblijf in de molen, en vaak is dat erg gezellig, daar de gasten elkaar goed kennen. Wel moeten we regelmatig de draaitijden wat oprekken, of ze arriveren laat, of het is zo leuk dat we er wat extra tijd insteken.
In het vorige nummer was abusievelijk de foto van ons opwarmverblijf vergeten, bij dezen alsnog. Harry bedankt. We zitten er alleen als de molen niet draait, maar dat komt in Afferden net iets vaker voor dan in andere molens. Bomen….

Frans en Appie

Molenaarsverblijf in de Nooitgedacht te Afferden

Martinus, Beugen

Ondanks de vakanties van Harm en Pieter, kun je wel zeggen dat, bij voldoende wind, de Martinus bijna elke week gedraaid heeft. Met ondersteuning van de MIO Joke Klarenberg en de in 2024 geslaagde Albert Klarenberg.

Het zeil op de Martinus is in de lijnen gelegd

Pieter is al langer bezig om de zeilen zo mooi en strak mogelijk op de zeillatten te krijgen nadat er een nieuw gevlucht op gekomen is. Het op de juiste hoogte hangen en de litsen op de juiste plek maken zijn de puzzels waar hij mee bezig is.
Wat ons de laatste tijd is opgevallen, is dat door het klampen er slijtsporen komen op de Van Bussel neuzen en ook, nog vervelender, in de zeilen. Daarom hebben wij geïnvesteerd in extra lijnen en klampen nu niet meer. We leggen de zeilen nu in de lijnen (zie foto).

Nog even een kleine beschrijving van een woensdag in april “een draaidag op de Martinus”. We begonnen

Hans Titulaer aan het billen in Beugen

om negen uur en gelijk stonden er al gasten voor de deur. Het waren inwoners van Beugen die een kreeftenvisser uit Australië op bezoek hadden. Deze laatste liep ondanks het koude weer in zijn T-shirt en korte broek. Daarna kwamen er zes kleuters van de Peppels uit Boxmeer met begeleiders. En tegelijkertijd kwam Wanda Havens een interview houden voor De Bok. Ja soms is het een drukte van belang op de Martinus. Tijdens de vakantie van Harm in juni heeft Sonja een aantal dagen meegedraaid en hebben wij het nodige onderhoud uitgevoerd.

Op 12 juli, de laatste dag voor de vakantie van Pieter, is Hans Titulaer geweest om het noordkoppel te onderhouden. Hans heeft de loper holler gemaakt en het scherpsel gebild. De ligger was voldoende vlak dus die hoefde alleen gebild te worden. Tijdens het terugleggen van de loper is een lagerblok van de steenkraan los komen te zitten en zijn de werkzaamheden gestaakt. Molenmaker Beijk heeft begin september de steenkraan gerepareerd, toen kon de loper weer op zijn plek gelegd worden.
In dezelfde periode kwamen wij erachter dat er graankalanders tussen ons maalgoed zaten. Wij hebben de voorraad maalgoed die wij nog hadden weggegooid. Plan is nu om regelmatig te stofzuigen en in april 2025 weer maalgoed te gaan halen.

In 2024 heeft de Martinus 90 454 omwentelingen gemaakt. Wij hebben 556 bezoekers op de molen gehad. Naast de vele Nederlanders die de molen bezocht hebben zijn er ook bezoekers geweest uit Australië, Korea, Colombia, Zwitserland, Hongarije, Italië, Engeland, Duitsland, Frankrijk en Filipijnen.

Harm, Pieter, Marko, Albert en Joke

De Jan van Cuijk

In opdracht van de gemeente Land van Cuijk wordt al maandenlang gewerkt aan de reconstructie van de wegen in de wijk “Padbroek”. Ook het Hazeleger, de weg die direct aan de molen grenst, is flink onderhanden genomen. Hier zijn snelheidsremmende maatregelen genomen, de straat is versmald en er is een voetpad aangelegd. Voor deze reconstructie zijn er diverse bomen gerooid, door de uitvoerde aannemer, in de nabijheid van korenmolen Jan van Cuijk. Voor de molen en de molenaar een goede biotoopverbetering.

De vreugde sloeg snel om toen er enkele weken geleden een hovenier startte met aanplant van nieuwe bomen rondom de molen. De jonge aanplant is neergezet binnen een straal van 100 meter aan de westzijde van de molen. In totaal waren 15 bomen opgenomen in het nieuwe plan. Bomen van verschillende soorten,

De nieuwe aanplant bij de Jan van Cuijk zou op termijn flinke windbelemmering geven. Gelukkig zijn de bomen vervangen door struiken.

maar allemaal hoogstammig en deze zullen een flinke hoogte bereiken in de toekomst.

Molenaar Stefan Willems, die door de gemeente niet op de hoogte was gebracht, heeft direct contact opgenomen met de gemeente en samen met de betrokken gemeenteambtenaar, dhr. Van Boekel de situatie ter plekke bekeken. Samen zijn ze tot de conclusie gekomen dat de bomen, die tot wel 10 meter hoog worden, niet passen in de omgeving van de molen. De gemeente gaat de plannen herzien en er zullen nu in plaats van bomen, struiken geplant gaan worden die niet hoger worden dan maximaal 3 meter.
Als tegemoetkoming gaan ze nog enkele bestaande bomen rooien in de nabijheid van de molen.

In 2010 heeft de voormalige gemeente Cuijk nog de Evert Smit Biotoop prijs gekregen, voor de aanpassing van de molenbiotoop.

Zo zie je maar dat waar gewerkt wordt, er ook fouten gemaakt worden. Door de betreffende ambtenaar uit te nodigen op de molen, en uit te leggen hoe belangrijk de molenbiotoop voor een molen is, is snel actie ondernomen en werden de werkzaamheden per direct stilgelegd. Enkele weken later zijn de aangeplante bomen verwijderd en de 2 berkenbomen gerooid. In samenspraak zijn er nu nieuwe struiken geplant. Uiteindelijk is iedereen tevreden.

Nadat in 2023 al goedkeur gegeven was door de eigenaar van de molen, is er half april 2024 dan toch begonnen met het vernieuwen van de dakbedekking. Het huidige dak was ruim 40 jaar oud en begon op diverse plaatsen door te lekken. Al diverse keren is het dak al plaatselijk gerepareerd, maar uiteindelijk is besloten om toch alles te vervangen. De firma Janssen uit Beugen heeft uiteindelijk de opdracht hiervoor gekregen. Voor aanvang van de werkzaamheden is het hekwerk op de rand van het pakhuis verwijderd en een deel van de molenbelt afgegraven.

Omdat er in de molenromp nieuw lood aangebracht wordt, is daar de bliksemafleider verwijderd. Deze zal op een hogere positie weer gemonteerd worden. De aluminium daktrim is verwijderd en wordt niet meer teruggeplaatst. Gekozen is om deze te maken van lood. Dit past beter op een monument. Met deze vernieuwing kunnen we er voorlopig weer tegen.

Zeker 300 personen hebben 2e paasdag 2024 een bezoek gebracht aan de molen Jan van Cuijk. Deze was speciaal geopend ter gelegenheid van de 40e verjaardag van Molenvrienden Land van Cuijk.

Vincent Mastail presenteerde zijn KNILLIS-biertje en zijn overheerlijke Indische hapjes tijdens de molendag. Het KNILLIS-Bier, dat wordt gebrouwen als eerbetoon aan alle KNIL-militairen, vond gretig aftrek tijdens deze molendag. Vincent, de uit Cuijk afkomstige initiatiefnemer achter het bier, kreeg vele leuke reacties. Uiteindelijk zijn er ongeveer 60 flesjes van het bijzondere bier verkocht. De opbrengst gaat naar de bekostiging van het eerbetoon voor KNIL-militair Ardrianus Ohoilulin, de opa van Vincent.

De molenwinkel trok dit weekend vele bezoekers. De eerste bezoekers/klanten stonden om 9:30 uur al te wachten. Om 16:30 uur hebben we de deur dicht moeten maken, ondanks dat er nog steeds bezoekers aankwamen om een bezoek te brengen aan de molen.

Stefan en Bianca Willems kunnen terugkijken op een geslaagd evenement. Opvallend is wel dat merendeel van de bezoekers lokaal publiek was deze dag. De molen heeft deze dag de hele dag gedraaid, op een westelijke wind. In de ochtend zijn we gestart met 4 volle zeilen, omdat de wind gedurende de dag flink aantrok konden deze halverwege de dag opgerold worden.

Door de drukte is het niet gelukt een mooi fotoverslag te maken. Van Vincent Mastail heb ik nog enkele foto’s ontvangen.

Begin mei 2024 is een deel van de bliksemafleider van Korenmolen Jan van Cuijk gestolen, net nadat de werkzaamheden afgerond waren. Onbekenden hebben aan de oostzijde van de molen de koperen, massieve ringleiding meegenomen. Ter hoogte van beide deuren is de aardleiding afgezaagd en met bevestigingsbeugels en al uit de muur getrokken. Vreemd genoeg is aan de zijde van Padbroek, waar meer zicht van aanwonenden is, de aardleiding niet weggenomen. Ook de flexibele aardkabel tussen het gevlucht en aardleiding is achtergelaten. Camerabeelden van de buren hebben niets geregistreerd, en ook de dader(s) niet vastgelegd. De eigenaar van de molen, gemeente Land van Cuijk, heeft direct aan Jules Goossens opdracht verstrekt om alles te vernieuwen. Een week later was er al een nieuwe bliksemafleider geplaatst. Er is besloten om de nieuwe aardleiding niet meer tegen de molenromp te maken, maar tegen het hekwerk op de dakrand. Het voordeel ervan is dat er nu bij de beide beltdeuren geen struikelgevaar meer is over de ringleiding.

Tochtsluis bij de molenwinkel

Tochtsluis pakhuis
Afgelopen najaar is er een tochtsluis aangebracht in de toegangsdeur van het pakhuis. In goed overleg met de gemeente is dit tot stand gekomen. Hiermee kunnen we in de wintermaanden de extreme kou buiten houden. De deuren en raamkozijn krijgen in het voorjaar nog een lik verf. Het kozijn is geheel door vrijwilligerswerk tot stand gekomen. Door de twee openslaande deuren is het mogelijk om toch met brede/grote objecten de molen te betreden.

Stefan Willems

Molen Bergzicht te Gassel

Hebben we extra tijd gekregen, valt er nog niet zo veel te melden. Het was een "rustig jaar". Dus je zou nu kunnen stoppen met lezen maar het hoeft niet. Dan vertel ik je dat Jos de onderkanten van de deuren heeft gerepareerd en die zien er weer netjes uit. Ook de oude, gammele werkbank heeft hij weer netjes opgeknapt. En hij is nu bezig de problemen met de licht aan te pakken. Op het resultaat daarvan moet u wachten tot de volgende keer.
De bijdrage van de gemeente hebben we o.m. besteed aan polo's en sweaters met het logo van de molen. Op de bijgevoegde foto kun je dat zien. Pieter had ook graag zijn nieuwe bedrijfskleding geshowd maar iemand moest de foto maken.

Jos, Pieter en Piet

Bergmolen "De Reus", Gennep

Bij voldoende wind wordt er nog regelmatig op de woensdagmiddag met de molen gedraaid. Begin januari hebben van Harrie Arts een klein maalsteentje in ontvangst mogen nemen, het is een zgn. onderloper van de firma Koppen & Frings uit Maastricht. Dit maalkoppeltje was afkomstig van bakker van Riswick uit Siebengewald.

Op maandag 8 en 16 april heeft er een brandweeroefening plaatsgevonden op molen De Reus. In beide gevallen heeft Jan Schim zich beschikbaar gesteld als vrijwillig slachtoffer. Er was een brand gesimuleerd en met een rookmachine was de molen vol rook geblazen. Het was aan de vrijwillig brandweermannen en vrouw de uitdaging het slachtoffer vanaf de luizolder veilig naar beneden te halen. Beide keren is dit voor Jan gelukkig goed afgelopen, om te voorkomen dat er toch nog iets mis kon gaan met het naar beneden halen van het slachtoffer had men niet Jan maar een pop op de brancard vastgebonden. Na afloop werd de oefening geëvalueerd en aan het slot hebben we de nog een kleine rondleiding door de molen gedaan, voor de brandweerlieden.

Op 1 april 2024, tweede Paasdag heeft de molen gedraaid i.v.m. het 40-jarig jubileum van Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk e.o. Van het begin tot het eind bleven de bezoekers toestromen, waaronder

Nieuwe bedrijfskleding van de Bergzicht

Brandweeroefening bij de Reus te Gennep

De Maria te Haps zonder schoren en gevlucht

verschillende groepen molenaars uit het land, kortom het was weer een zéér geslaagde dag.

Peter Pouwels, Aart Mul, Coby Weerts, Jan Schim

De Mariamolen te Haps

Van deze molen hebben we geen nieuwsbericht ontvangen. We kregen wel enkele foto's van Joke en Albert Klarenberg, waarop te zien is dat de molen nieuwe schoren en een nieuw gevlucht krijgt.

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen

Bij de Gerarda gaat alles zijn gangetje, we ontvangen bezoek, malen af en toe en proberen te voorkomen dat kauwen en duiven zich nestelen. Ze trekken riet uit de romp en kap, maar realiseren zich niet dat ze met die lange stengels niet naar binnen kunnen, en het riet op het voorkeuvelens terecht komt. Bij het kruien valt er dan ook geregeld een flink pak naar beneden.

Harry is een aantal weken niet bij de molen geweest i.v.m. verhuizing naar woonruimte met lift, maar m.i.o. Kaynee komt weer geregeld. Ikzelf ben ook een aantal keren niet geweest, om uiteenlopende redenen waaronder hikken.

Het nieuwe toilet in de molen te Heijen

Het toilet op de molen is klaar, en erg mooi geworden. Speciaal dank aan Arnold Roelofs voor de schitterende opgeklampte deur. Binnenkort gaan we met de molenaars van gemeente Gennep eens bij elkaar zitten om van elkaar te leren, en te bespreken waar we tegenaan lopen. Misschien een nuttig initiatief, maar gezellig wordt het zeker.

Harry en Frans

130-jarige Joannusmolen te Heumen
Jaarverslag 2024

De Joannusmolen heeft net als vorig jaar dit jaar wederom geen gebrek aan aandacht gehad. Met zijn 130 jaar (1894) heeft de molen een fantastische leeftijd bereikt. Dit is op 11 juni jl. gevierd met een heel mooi buitenconcert van de Heumense Muziekvereniging Vlijt & Volharding, die eveneens 130 jaar bestaat dit jaar. Hoewel het weer ons niet helemaal goed gezind was, hebben de muzikanten van V&V toch een prachtig concert weten te brengen op het terrein van onze buren Recreatiecentrum Heumens Bos. Door de prettige en gastvrije wijze waarop wij hebben kunnen samenwerken als Joannusmolen, Vlijt en Volharding en Heumens Bos, is dit een enorm succes geworden.

Op 8 juni is Toon Jetten (een van de laatste Molenaars van de firma Jetten) overleden. Uit eerbetoon hebben wij de molen in de rouwstand gezet, maar tegelijkertijd overleed ook de eigenaar van het Recreatiecentrum Heumens Bos, Hans van Velzen. Ook voor hem stond de molen in de "rouw". En of dit nog niet voldoende was is ook de laatste molenaar van de familie Jetten op 18 november jl. overleden op 91-jarige leeftijd. Uiteraard is ook voor hem de molen in de "rouw" gezet.

Het gevlucht
De molenmaker Roald Hans uit Vriezeveen heeft

Concert door Vlijt & Volharding Heumen

Foto bij het doorhalen van de roeden in Heumen. Door roest is de helft van de oorspronkelijke plaatdikte van de roede verdwenen.

de Joannus in juli weer voorzien van mooie nieuwe windborden met de nodige kluften en een sleutelstuk hersteld met epoxyhars. Tevens heeft hij ook de bovenas wat naar voren geschoven omdat deze tijdens het breken van de staart toch wel enige schade had opgelopen. Ook de pensteen zou vervangen moeten worden, maar daar wordt volgend jaar aandacht aan gegeven. Tijdens zijn werkzaamheden gaf hij al aan dat de roedes wel erg aan het roesten waren. Ook de inspectie van de Molenwacht Gelderland heeft dit geconstateerd. Wij zouden de roeden moeten doorhalen, maar omdat wij een zwichtsysteem hebben moet de zwichtstang uit de bovenas gedemonteerd worden.

Omdat er toch wat druk gezet werd op het doorhalen van de roede, is de firma Beijk uit Afferden gevraagd om eens te komen kijken. Deze constateerde dat de binnen roede op de grens van het askruis/askop en de roede voor 50% was doorgeroest. Op de foto is zichtbaar dat aan de buitenkant van de roede 6 mm van de 12mm plaatstaal weg is. Dat heeft ons doen besluiten om de molen per direct stil te zetten.
In overleg met de gemeente Heumen (eigenaar van de 3 molens in de gemeente Heumen) zijn we nu aan het onderzoeken of we ASAP een nieuw gevlucht kunnen plaatsen. Het betreft niet alleen de Joannus, maar ook de Maasmolen in Nederasselt moet worden voorzien van nieuwe roedes.

Voor de Joannusmolen zouden wij graag weer een wiekverbetering willen terugplaatsen in de vorm van Van Busselneuzen. Deze hebben in het verleden ook op de Joannus gezeten. Het zou dus historisch verantwoord kunnen worden. Gezien de biotoop is dit ook heel wenselijk.

Theo Jetten

Achtkant stellingmolen te Linden-Katwijk

De eerste keer op de molen in het jaar 2024 zijn we begonnen zonder wind. We hebben de kerstster uit het gevlucht verwijderd en opgeruimd. Daarna zijn we aan de overkant van de weg begonnen met het wegsnoeien van zeer vele jonge robiniabomen. Op 7 maart moesten we de kap 180º omkruien van het ZW naar het NO. Het kruien ging zwaar, toen het gevlucht op het noorden was aangeland konden we het niet verder kruien. Na inspectie in de kap bleek de oorzaak dat bij het achterkeuvelens de onderkant van het linker voeghout vast kwam te zitten op de bovenrand van de keerkuip. Nadat we deze plek ingesmeerd hadden met reuzel konden we verder kruien naar het NO. Op 21 maart is voor ons het vogelnestenuithaalseizoen begonnen en hebben we op die dag de eerste nesten van de kauwtjes tussen de kruirollen verwijderd. Op 18 april hebben we de eerste 6 eieren mogen rapen.

De 2e paasdag was een zeer geslaagde molendag. Mooi over de dag verspreid hebben we ±30 bezoekers mogen begroeten. De trap naar de steenzolder had nog geen trapleuning.

Op aanraden van de monumentenwacht hebben we deze nu van een trapleuning voorzien. De toegang naar de kapzolder had nog geen luik, deze hebben we nu voorzien van een draaibaar luik. Op 22 juli is een schildersbedrijf begonnen om de hele molen een grondige schilderbeurt te geven en er is een nieuwe stellingdeur en een nieuw stellingraam geplaatst. Eind oktober is de bliksemafleider gecontroleerd door het Gilde van Molenaars. Op 14 december 2024 hebben we de verlichte kerstster bovenin het gevlucht geplaatst en het jaar afgesloten met een eindstand van 9496 omwentelingen. Het nieuwe jaar zijn we goed begonnen. Twee medewerkers van Beijk hebben 4 nieuwe molenzeilen opgehangen, de kerstster uit het

Historische foto's van de Joannusmolen: boven links met Oud-hollandse wieken (1950), boven rechts met Van Bussel (1953), onder links (1963) en onder rechts (1977).

gevlucht gehaald en er zijn 2 knuppelstroppen om de verzwakte delen van de penbalk geplaatst.

Peter Simons en Rob Snel

Stenen bergmolen "De Korenbloem", Mill

De gerst die we afgelopen najaar hadden gemalen is eind januari opgehaald. Er stonden inmiddels heel wat zakken meel op de maalzolder, en daar is nu gelukkig weer ruimte. Pieter heeft van zijn schoonvader een tas vol timmergereedschap meegebracht, waarvoor Peter een schuiflade heeft gemaakt onder de werkbank die bij ons op de steenzolder staat. Daar past het allemaal netjes in, samen met gereedschap dat al op de werkbank lag, en nu ziet de werkbank er ook minder rommelig uit.

Op de regionale Molendag op 1 april werden de honneurs in Mill waargenomen door Pieter en zijn vrouw Lisette. We hadden op Paaszaterdag nog gedraaid, en er hoefde nauwelijks gekruid te worden. De eerste bezoekers kwamen al om 11 uur boven, en hielpen een handje met het kruien. Omdat er aardig wat wind verwacht werd, hoefden alleen de steekborden er maar ingezet te worden, dus was de molen al vlot "gebruiksklaar". De wind liet even op zich wachten, maar na een twintigtal minuten ging de molen uit zichzelf lopen, om verder de hele dag rustig te draaien. De Korenbloem loopt gemakkelijk en heeft gelukkig weinig last van de bebouwing rondom. Er waren die dag 48 bezoekers, waaronder zeven molenaars van elders in het land. Iedereen werd in de invaart door Lisette ontvangen en de weg naar de maalzolder gewezen, waar Pieter het bezoek verder onder zijn hoede nam. Het bezoek kwam mooi verspreid over de dag, dus het was nooit te vol.
De kauwtjes waren begonnen met het bouwen van een nest onder de penbalk. Dat hebben we verwijderd en de aanvliegopening met een zak afgedekt. Nu maar hopen dat ze wegblijven. De vang sleepte op het buikstuk en het kopstuk heeft genoeg ruimte. We hebben van de rijklamp een halve centimeter afgezaagd en het slepen is hiermee verholpen.

Pieter de Haan, Peter Simons, Ramon Ligthart

Maasmolen te Nederasselt

Dit jaar zijn er bij het onderhoud door de molenmaker twee nieuwe schoren aangebracht. Dat was hoognodig. De linker schoor was al op twee plaatsen gebroken. De eerste breuk was door de molenmaker bij de vorige onderhoudsbeurt reeds voorzien van een noodreparatie. Toen er later een tweede breuk

ontstond, hebben we die zelf gerepareerd zodat we nog steeds konden kruien.

Op verzoek van de Monumentenwacht hebben we een tussenleuning laten maken voor de trap. Deze is door Henk Vissers gemaakt en hij heeft ons ook geholpen bij het aanbrengen daarvan. Bedankt Henk. En collega's, als je een klusje hebt waar hout aan te pas komt, kunnen we jullie Henk aanbevelen!

Bij het doorhalen van de roeden bleken deze nog maar 6 mm dik te zijn i.p.v. de originele 12 mm. En op plaatsen nog iets dunner. Op advies van De Hollandsche Molen mogen we nu sinds afgelopen november nog maar om de twee weken twee uurtjes draaien. En zonder publiek!! Het komend jaar wordt dus een mager jaar wat betreft omwentelingen en bezoekersaantallen. Maar we houden de moed erin want de gemeente doet haar best om zo snel mogelijk nieuwe roeden te laten plaatsen.

Vincent Claessens en Piet Verbiesen

De Vooruitgang te Oeffelt

In Oeffelt zijn met de opleiding bezig: Ben Broekmeijer (Cuijk), Joke Klarenberg (Boxmeer), Lars Spickermann (Uedem) en Jean Pierre Rossieau (Nijmegen).

Open dagen
Op Regionale Molendag Land van Cuijk 2024 (tweede Paasdag) hebben we de hele dag gedraaid. De molen is goed bezocht. Er zijn ongeveer 100 enthousiaste bezoekers geweest. Veel bezoekers waren in de categorie opa en oma en kleinkinderen. Ze werden rondgeleid in de hele molen. Ook Hans Heijs heeft zijn boekenverzameling bezocht en genoten van koffie en gesprekken.
Op nationale molendag 2024 hebben we gedraaid op zaterdag. We hadden ongeveer 50 bezoekers.
Nationale monumentendag was er onvoldoende bezetting en hebben we dan ook niet gedraaid.

Werkzaamheden/onderhoud
Van de gemeente hebben we 2 nieuwe gemeentevlaggen voor de vlaggenmast gekregen. Dit zijn de laatste vlaggen die door de gemeente verstrekt worden. Als deze vlaggen versleten zijn, moeten we nieuwe bestellen bij de Dokkumer vlaggencentrale.
De jaarlijkse brandblussercontrole, de houtinspectie,

De Vooruitgang met gildevlag in de wiek

en de bliksemafleidercontrole zijn inmiddels ook weer gedaan. De molen is ook bezocht voor inspectie door de brandverzekering.

Bij de restauratie zijn de hek en zoomlatten in het nieuwe gevlucht vastgezet met bouten en moeren. Door het indrogen van het nieuwe hout kwamen de moertjes los en vielen eruit. We hebben ze allemaal aangedraaid en de verdwenen moertjes vervangen.
Bij de loper zijn de weggeroeste balansbussen voorzien van rvs deksels door Hans Titulaer. De klembanden rond de loper zijn geschuurd, er zaten flinke roestplekken op, en door Sonja geschilderd met Hammerite op advies van Hans. Verder hebben we de loper gelicht en opnieuw afgesteld als demonstratie steen lichten voor de leerlingen.

De boekencommissie van de Molenvrienden, bestaande uit Joke Klarenberg en Frits Harteman, heeft de boekenverzameling van Hans Heijs geïnventariseerd en gedigitaliseerd. Doel is dat de boeken gebruikt worden bij de opleiding en uitgeleend kunnen worden aan belangstellenden.

Overige
Tegenwoordig is de opleiding/workshop "werken met valbeveiliging" een verplicht onderdeel voor het molenaarsexamen. Door de afdeling Noord-Brabant werd deze workshop op 15 juni gehouden/georganiseerd op molen "de Vooruitgang" in Oeffelt en deze

Net zoals vroeger is de staartbalk van de Korenbloem in Oploo weer van een oude roede gemaakt.

is gevolgd door 5 deelnemers.
En sinds 1 april 2024 hebben we een geocache geplaatst bij de molen van Oeffelt. Tot nu is deze door 155 bezoekers gevonden. We krijgen veel reacties als 'mooi plekje' en 'mooie molen'. Dit geeft deze plek extra belangstelling en bezoekers.
Op 8 september was er een Gildedag van het Gilde "Salvator Mundi" in Oeffelt. Ons was gevraagd of wij een grote gildevlag in het gevlucht konden plaatsen. Dat is gelukt. Het was een prachtig gezicht (zie foto).
Eind november zijn John en Sonja naar Soest getogen waar de vereniging de Hollandse Molen een informatiedag had georganiseerd over de molenbiotoop.
En in december kwam er een verzoek voor een officiële fotoshoot van de molen voor in het nieuwe gemeentehuis. Een datum was geprikt maar werd vanwege het weer uitgesteld naar januari en is prima verlopen.

Als laatste, maar niet als minste: Albert Klarenberg heeft zijn examen met goed gevolg afgelegd op de standaardmolen in Mierlo en is geslaagd molenaar.
Op zaterdagmorgen hebben we onze vaste draaiuren (nu in de winter beginnen we een uurtje later; 10-13 uur). Theo komt dan ook nog altijd graag een kopje koffie drinken als vast uitje.

John Houben, Sonja Middelink, Theo van Bergen

De Korenbloem Oploo

Sinds het voorgaande nummer van onze "Molenvriend" is het een en ander aan onze molen veranderd. Het grootste gedeelte van de oude houten staartbalk is vervangen door een oude stalen molenroede. Omdat het streven is de molen terug te brengen naar de toestand van 1946, is dit weer een grote stap in deze richting. De oude roede is de afgekeurde binnenroede van De Heimolen in Sint Hubert. Net op tijd kon deze roede van de snijbrander gered worden om een tweede jeugd te krijgen in Oploo.
Deze stalen staartbalk is voorzien van een eigen bliksemafleiderkabel. De molenaar moet nu dus rekening houden met 2 bliksemafleiderkabels als hij met de molen aan slag gaat. Ook bij de doorverbinding tussen beide roeden is bij de askop een nieuwe kabel geplaatst.

Tegelijk met het vervangen van de nonnen en de sleeptree was het nu ook mogelijk de kruias wat hoger te hangen. Hierdoor kunnen er langere spaken in deze kruias waardoor er meer kracht gezet kan worden bij het kruien. De kruias is opgemeten en zal te zijner tijd nog worden vervangen omdat er in de kern behoorlijke aantasting is.

De linker hoekstijl, waarbij tijdens de laatste schilderbeurt ernstige aantasting werd geconstateerd, is gerepareerd met glasfiber staven en epoxy. Je ziet er niets meer van. Beschadigingen aan het bitumen van de dakranden zijn aangepakt, de onderste planken vervangen en voorzien van een aluminium druprand tegen vochtdoorslag. De molenas is opgetempeld. Er is nu weer wat meer ruimte tussen het uiteinde van onze binnenroe en het gras. Een kraakje bij de pen verdient nog aandacht. Herstel van de tussenbalk, waarvan een behoorlijk stuk is uitgehakt ten behoeve van de vrije doorgang van de spindel van de steenkraan, komt jaarlijks terug in de rapportage van de Monumentenwacht.
Om de steen te kunnen lichten op de oude standerdmolen manier hebben we 3 steenwiggen, een getrapte wig en een lange koevoet aangeschaft. Nu hebben we

nog een paar houten rollen nodig en een vlonder om de loper op te leggen. Kijk maar eens in de lesstof Zingende Stenen vanaf bladzijde 127. Dit was een flinke aanslag op ons onderhoudsbudget 2024 dat we vanaf verleden jaar van de gemeente ontvangen.

Enkele mooi uitgesleten treden hebben we verstevigd aan de onderzijde. Bij slagregen is er lekkage aan de linker zijweeg. Dit probleem wordt binnenkort aangepakt. Op het verlanglijstje staat ook nog het weer aanbrengen van de achtervelg op het bovenwiel ten behoeve van een aandrijving. Deze is in een ver verleden verwijderd.

In het kader van de nieuwe Omgevingswet, werd keurig ons advies gevraagd bij het bouwplan De Blauwe Beek. Omdat ieder bouwplan in de omgeving van de molen een verslechtering van de toch al lang niet ideale molenbiotoop oplevert, hebben we een zienswijze ingediend.
Nou, dat had wat voeten in de aarde. Uiteindelijk hebben we voorgesteld de achteruitgang van de molenbiotoop min of meer te compenseren met een investering in de molen. De verdwenen achtermolen dus. Zoals zo vaak, word je blij gemaakt met een dooie mus, de investering blijkt te groot.

Omdat het onmogelijk was, in verband met de doorweekte akkers, om onze winterspelt in het najaar van 2023 te zaaien, is in maart 2024 zomerspelt van het ras Wirtus ingezaaid. De oogst in augustus 2024 viel tegen, lang niet zoveel als bij winterspelt. Ook is de spelt heel lastig te pellen, het kaf zit erg vast en door veel kleine korrels heel lastig te schonen. Je kunt er gelukkig wel prima brood van bakken en het leent zich erg goed voor zuurdesem. Voor dit jaar staat gelukkig de winterspelt weer op de akker.

De Watermolen te Oploo

Ook bij de watermolen zijn er de nodige veranderingen sinds het vorige nummer van onze Molenvriend. Het rad zit er weer in. Helemaal opgeknapt met gloednieuwe cortenstalen schoepen. Het was nog een heel gepuzzel om alles in elkaar te krijgen. Het oude ijzer van spaken en velg is weerbarstig. Het blijft een gemiste kans dat niet tegelijk het muurwerk is aangepakt.

De bruggen zijn voorzien van antislip-strips, dit maakt het lopen op een nat brugdek een stuk veiliger. Afgelopen natte en ijzige dagen hebben de strips zich kunnen bewijzen. Door de overvloedige regen draait de molen dus goed. Het krooshek blijkt geen overbodige luxe omdat de bevers vanuit stroomopwaarts mooie afgekloven stukken hout naar de molen sturen.

Afgelopen zomer is de molen geschilderd. Sommige delen moesten behoorlijk worden gerepareerd. Helaas het gevolg van uitgesteld schilderwerk. Maar het ziet er nu weer keurig uit. Volgens voorschrift zijn op de schoorsteen en de luikap bliksemafleiders geplaatst. Bij de nooduitgangen zijn 2 nieuwe noodverlichtingen gehangen.

Per 1 januari van dit jaar is de huurovereenkomst van het schuttersgilde overgedragen van de molenstichting naar de gemeente. De contacten lopen nu dus rechtstreeks vanuit het gilde naar de gemeente en de molenaar.
Te zijner tijd zal de molenstichting worden opgeheven omdat ze geen functie meer heeft. Ook al omdat bij de harmonisering van de gemeentelijke waarderingssubsidies álle molens in het Land van Cuijk een gelijkwaardige behandeling krijgen. Daarnaast krijgen de “gemeentemolens” een vast bedrag van € 250,00 voor het zgn. klein onderhoud.

Voor de verbouwing van het deel van het schuttersgilde is de vergunning binnen. Het was nog een heel gedoe met eindeloos heen en weer mailen, maar na een goed gesprek ter plaatse met de gemeentelijke monumentencommissie, zijn we eruit gekomen. Het wordt mooi straks, met een sfeervolle doorkijk naar het molendeel en aangepaste verlichting.

Op 27 april is weer de Koningsdag bij de molen. Komt u gerust eens kijken op een zaterdagmorgen als bij voldoende wind en water beide molens draaien.

Sabine en Jan

Molen Zeldenrust Overasselt

De molen heeft, zoals gewoonlijk, weer iedere zondag gedraaid en is open geweest voor publiek. De maandagen worden benut om leerlingen op te leiden. Uiteraard ook op 1 april gedraaid. Het was een gezellige dag met de nodige aanloop.

Inmiddels hebben we nieuwe schoren. Het dak van de paraplu is behandeld met lijnolie en ziet er weer tiptop uit. Over de aanleg van water en elektriciteit wordt nog steeds gesproken. We hebben goede hoop dat dit binnen een aantal jaren gerealiseerd zal worden. Maar ook in 2024 is er nog geen duidelijkheid over het realiseren van een toilet, dus ook water, riool en elektriciteit.

Sinds twee jaar is de eerste zaterdag van november Gelderse molendag. Ook hier hebben we aan meegedaan.
Zoals gebruikelijk heeft de ster tijdens de advent en kerst weer in het gevlucht gehangen. Gelukkig is het

Reinigen van de steen op de Bovenste Plasmolen

afhalen en aanbrengen van de ster een eenvoudig klusje zodat we deze tijd ook hebben kunnen draaien.

molenaars Zeldenrust

Bovenste Plasmolen

Normaal gesproken is de molen i.v.m. de winterstop gesloten voor publiek van eind oktober tot begin april. Deze keer hebben we echter in de maanden januari en februari zes keer met de molen gedraaid en zelfs gemalen, dit te voorbereiding van 3 kandidaten die op 7 maart het landelijk examen op de Bovenste Plasmolen hebben gedaan. De molenaars in opleiding Theo van der Leer, van de Wijmarsche watermolen in Arcen, Rob Duinkerken, van watermolen Quadenoord in Renkum en Mayke Bronkhorst van de Wenumse watermolen in Wenum bij Apeldoorn hebben alle drie tot volle tevredenheid van de examen commissie hun examen gedaan en zijn ook alle drie geslaagd. Wij wensen de heren en dame voor in de toekomst nog heel veel draai en maalplezier op de molen.

Op 1 april 2024, tweede Paasdag hebben in het kader van het 40-jarig jubileum van onze Verenging Molenvrienden Land van Cuijk e.o. samen met alle andere molen van de vereniging gedraaid en gemalen. We hebben die dag meer dan 100 bezoekers op onze molen mogen verwelkomen, waaronder verschillende molenaars, het was dan ook een zéér geslaagde dag die voor herhaling vatbaar is.

Peter Pouwels

“Luctor et Emergo”, Rijkevoort

In Rijkevoort is het nog steeds erg rustig op de molen. Een uitzondering was op 1 april. We mochten toen ongeveer 75 bezoekers ontvangen, waaronder 10-15 molenaars van andere molens in den lande.

Vooral de middag was goed bezocht en het was gezellig druk. Veel mensen die een rondje molens deden en ook wat mensen uit het dorp. Zo zie je maar dat reclame maken werkt! Omdat de wind lekker aantrok in de middag alle restanten maalgoed die nog in de molen lagen weggemalen. In totaal toch 150 kg veldbonen en 150 kg gerst gebroken.

Mari, Paul, Petro

Heimolen St. Hubert

De Heimolen in St. Hubert heeft bijna alle zaterdagen weer gedraaid, nu met de nieuwe roede met Van Bussel-neuzen met rem-(regel-)kleppen. Een merkbare verbetering! Op veel zaterdagen hadden we ook voldoende geïnteresseerde bezoekers. Daarbij ouders met jonge kinderen uit de buurt voor een eerste kennismaking, maar ook vroegere inwoners van St. Hubert, Mill of Wanroij, die na verhuizing of emigratie nog eens terugkwamen om hun molen weer eens te zien.

In april waren er ook weer de communicantjes van de parochie ‘De Goede Herder’, begeleid door Mariska

De communicantjes bij de Heimolen

Gijsbertsen en enkele ouders. Dit jaar zelfs 11, afkomstig uit de verschillende dorpen in deze parochie.

De open dag, en viering van het 40 jaar bestaan van 'Molenvrienden Land van Cuijk' werd een feestelijke dag, met mooi weer en net voldoende wind om de wieken, met vlaggenlijn, te kunnen laten draaien. Er waren zeker 100 bezoekers, waaronder diverse molenaars uit andere delen van het land. Ook op Koningsdag draaide de molen en waren er een paar bezoekers. Maar de meeste fietsers die de molen passeerden (ca. 400!) keken wel maar kwamen dit jaar niet naar de molen. Zij namen deel aan de jaarlijkse Koningsdag fietstocht, georganiseerd door de 'Stichting Wanroijs Actie Comité' (WAC).
In mei vierde buurt d'n Boskant hun 50-jarig jubileum bij de molen.

De fa. Jules Goosens bliksembeveiliging heeft weer de bliksembeveiliging van onze molen geïnspecteerd in november zijn de aanpassingen uitgevoerd. Boven op de berg is op 2 plaatsen een aardingspen van 15 meter geslagen en in de meterkast is een overspanningsbeveiliging aangebracht.

Op 29 juni heeft weer het traditionele evenement Muziek bij de molen plaatsgevonden. Om voldoende stroom te hebben was er dit jaar een aggregaat in gebruik, omdat de enkele groep die de molen heeft te weinig is. Nu zijn we samen met Carnavalsvereniging, dorpsraad en afdeling vastgoed van de gemeente bezig om de aansluiting in de meterkast te verzwaren. Tevens wordt gekeken om de aanstraalverlichting (nu natriumlampen die veel energie verbruiken) aan te passen naar led.
Inmiddels ook een bezoek gehad van de afdeling vastgoed samen met Camiel Damen van EAGM om het onderhoudsplan door te spreken en aanwezige problemen van het Engels kruiwerk te bekijken.

22 september was er weer de jaarlijkse duo-marathon die bij de Heimolen een smikkelplatske heeft. Een 250 tal duo's (een fietst en de ander loopt) pauzeert bij de molen waar dan van alles te doen is met ook veel toeschouwers die de deelnemers komen aanmoedigen. November-december was de molen weer sfeervol verlicht. Binnenkort zal er een Scope 8 inspectie plaatsvinden. Deze controle van de elektrische installatie zal iedere 5 jaar uitgevoerd worden. Dit was voorheen nog nooit gedaan in de Heimolen.
De molenaars Walter Cornelissen, Aart Mul

De Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide

Mijn molen in Ven-Zelderheide heeft niet alle zaterdagen kunnen draaien, doordat ik veel op reis was voor mijn werk. Maar wel op de Regionale Molendag waarop we 40 jaar Molenvrienden vierden. Op 1 april stond er vanaf 12.00 uur voldoende wind om de wieken te laten draaien. Samen met Klaus van Elsbergen ca. 30 geïnteresseerde bezoekers door de molen geleid. We hadden heerlijke bakwaren van bakker en bestuurslid Harrie Arts ontvangen, die we ook hebben uitgedeeld aan de bezoekers. Daarmee was het een geslaagde dag.

Ludger Pauls had nog contact met de molenaars van Holtum (Geest) in Duitsland. Zij stuurden een foto met het net gestoken gevlucht. Op deze foto hangt de zwichtstang in de kraan.

Met de molen is alles nu in orde, na de reparaties van vorig jaar. In het voorjaar is de "Rust na Arbeid" weer helemaal geschilderd.

En dan aansluitend aan het artikeltje dat ik in nr. 117 schreef over de restauratie van de historische

Model van billende molenaar

achtkante stellingmolen in Holtum (Geest) , Noord-Duitsland. Toen nog met alleen de stalen borstroeden aan de askop. In april konden eindelijk de (na lange discussies nu toch…) stalen roeden gemonteerd worden. Met zelfzwichting met aluminium kleppen. Na 5 jaar restauratie.

Een oud-collega van mij (Benny) belde mij begin september. Hij is verhuisd (naar Rheinberg) en een van zijn nieuwe, aardige buren zou echt geïnteresseerd zijn in windmolens. Hij vroeg of hij met hem (Peter, een Amerikaan) op bezoek mocht komen en of ik tijd had voor een rondleiding.
Zeker, natuurlijk. Je kunt het beste op Monumentendag (14 september) komen, want ik ben hoe dan ook de hele dag in de molen.

Zaterdag kwamen mijn ex-collega en twee buren. Super geïnteresseerd, waarschijnlijk 100 professionele foto's gemaakt, veel vragen gesteld... Maar mijn collega kwam niet met lege handen: hij had een cadeautje meegebracht van een andere aardige buurvrouw, mevrouw Müller. Mevrouw Müller is de kleindochter van de oude van Hees (Gudricus Henricus), uitvinder van de kunst-molenstenen.
In een schoenendoos, goed verpakt, zat een kleine kunstmolensteen (model molensteen) en daarbovenop een bronzen figuur die de molenaar voorstelt die de steen bilt.
Een week later ontving ik nog een boek over de geschiedenis van de familie van Hees.
Supermooi!!

Twee weken later belde mijn oud-collega mij op en vertelde mij dat mevrouw Müller (geboren in 1938) helaas was overleden.
Ik heb haar dus niet persoonlijk kunnen ontmoeten… ;-(

Ludger Pauls

Lohmühle, Duisburg-Baerl

In de voorbije maanden heeft het bestuur van de 'Mühlenverein Lohmühle' al het nodige gedaan om de beoogde vervanging van het houten rollenkruiwerk nog in 2024 te realiseren. Daarbij dan ook de staart en de schoren te vervangen, de kruibok te restaureren en het bliksemafleider-systeem en de vogelwering te verbeteren. Na goed overleg met de 'Denkmalschutz' (de Duitse monumentenzorg) is ook toestemming verkregen voor deze aanpassingen van het monument 'Lohmühle'. Advisering en argumentering door de nu zelfstandige molenadviseur André Nibbelink was daarbij belangrijk. De molenaars Sabine en Aart (met Jan en Frans op de achtergrond) hebben daarbij een nuttige verbindende rol gehad. Wij zijn op bezoek gegaan bij André in zijn eigen molen (Molen van Hal, Voorst, Oude IJsselstreek) en bij de Geismühle (bij Krefeld, DE) om daar te zien hoe de vogelwering en de bliksembeveiliging zijn uitgevoerd. Nu er toestemming is voor de beoogde restauraties konden ook de daarvoor benodigde financiën officieel worden toegezegd. € 45.000,- door het Landesverband Rheinland, en € 45.000,- door de NRW Stiftung. Vertegenwoordigers van beide organisaties kwamen op 27 en 28 februari 2024 naar de Lohmühle om formeel hun bijdrage aan te bieden en om ter plaatse te zien waaraan die besteed gaat worden. Samen met de eerdere toezegging van een gift van € 8000,- door de Sparkasse Duisburg en nog wat eigen geld van de Mühlenverein is er nu voldoende budget. Met die garanties konden nu ook formele offertes voor de werkzaamheden worden opgesteld en besproken en kunnen opdrachten voor de realisatie worden gegeven. Kritisch is wanneer de nieuwe, speciaal te gieten Engelse rollen beschikbaar kunnen zijn.

Sabine heeft al vast het taatslager van de koningsspil gereinigd en gecontroleerd op lekkage. Onder een dikke laag vuil en olie van decennia bleek gelukkig een gave taatspot aanwezig te zijn.

In deze winter had de molen veel last van regendoorslag aan de ZW-zijde. Aan de buitenkant van de romp is ook wel te zien dat het voegwerk van de restauratie al weer ernstig is aangetast. Een professionele aanpak is nodig. Besloten is om daar nog even mee te wachten.

In de lokale kranten is positief bericht over deze plannen om de Lohmühle nu, na lang uitstel, toch weer te kunnen laten draaien. Zie daarvoor de website van de Mühlenverein Lohmühle Duisburg op Facebook. Om bezoekers te informeren over de molen en de restauraties, is een groot informatiebord geplaatst. Er waren enkele bezoeken van schoolkinderen uit de omgeving.

Het bestuur van de Lohmühle is inmiddels ook lid geworden van Molenvrienden land van Cuijk
Sabine, Jan, Frans, Aart

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen "Nooitgedacht" te Afferden
Openingstijden: vrijdagmiddag 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harrie Beijk, Appie Koenders en Frans Rademakers
Telefoonnummer(s): 0485-531910 of 06-239 22 837

Ronde stenen bergmolen "Martinus" te Beugen
Openingstijden: woensdag van 9:30 tot 12:30 uur zaterdag onregelmatig
Molenaar(s): Harm van Es, Pieter Aarts en Marko Sturm
Telefoonnummer(s): resp. 06-519 46 318 en 06-196 24 177

Ronde stenen bergmolen "Jan van Cuijk" te Cuijk
Openingstijden: zaterdag 9:30 tot 13:00 uur
Molenaar(s): Stefan Willems
Telefoonnummer(s): 06-537 81 949

Achtkante bergmolen "Bergzicht" te Gassel
Openingstijden: donderdag van 10:00 tot 15:00 uur
Molenaar(s): Jos van der Heyden, Piet Verbiesen en Pieter de Haan
Telefoonnummer(s): resp. 06-194 99 455, 06-330 30 971 en 06-307 74 271

Ronde stenen bergmolen "De Reus" te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 12:00 tot 15:00 uur (alleen even weken)
Molenaar(s): Peter Pouwels, Jan Schim, Coby Weerts en Aart Mul
Telefoonnummer(s): 06-573 90 742 (Peter), 0485-515017 (Jan) 06-134 51 489 (Aart)

Zeskante bergmolen "Mariamolen" te Haps
Openingstijden: alleen op afspraak
Molenaar(s): Don Werts; Robbert en Sytske Verkerk
Telefoonnummer(s): 06-150 28 510

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak en Frans Rademakers
Telefoonnummer(s): 0485-516619

Ronde stenen grondzeiler "Joannusmolen" te Heumen
Openingstijden: alleen op afspraak
Molenaar(s): Nico van den Broek en Ron Smit
Telefoonnummer(s): resp. 06-133 61 153, 06-222 38 623

Achtkante stellingmolen te Linden / Katwijk
Openingstijden: donderdagmiddag van 13:30 tot 17:00 uur (alleen even weken)
Molenaar(s): Peter Simons en Rob Snel
Telefoonnummer(s): resp. 0485-313673 en 024-3582526

Ronde stenen bergmolen "De Korenbloem" te Mill
Openingstijden: op afspraak, verkoop worstebroodjes: dinsdag- en zaterdagmiddag van 13:30 tot 16:30 uur, vrijdag van 19:00 tot 21:00
Molenaar(s): Pieter de Haan, Peter Simons en Ramon Ligthart
Telefoonnummer(s): 06-307 74 271 of 06-549 38 743

Standerdmolen "Maasmolen" te Nederasselt
Openingstijden: zaterdagmiddag van 12:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Piet Verbiesen en Vincent Claessens
Telefoonnummer(s): 06-330 30 971

Ronde stenen bergmolen "De Vooruitgang" te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 9:00 tot 12:00 uur (of op afspraak)
Molenaar(s): John Houben; Sonja Middelink en Theo van Bergen
Telefoonnummer(s): 0485-320994

Standerdmolen "De Korenbloem" te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet en Sabine Hillebrecht
Telefoonnummer(s): 0485-383551

Standerdmolen "Zeldenrust" te Overasselt
Openingstijden: zondagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Stijn Arts; Nico en Wilma van den Broek
Telefoonnummer(s): resp. 06-538 39 213; 06-133 61 153

"De Bovenste Plasmolen" te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zondag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers en Peter Pouwels
Machinist: Theo van de Berg
Telefoonnummer(s): resp. 06-573 90 742 en 06-445 75 653

Ronde stenen stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Mari Goossens, Paul Verheijen en Petro Boon
Telefoonnummer(s): 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Heimolen" te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:30 uur
Molenaar(s): Walter Cornelissen en Aart Mul
Telefoonnummer(s): resp. 06-255 25 737 en 06-134 51 489

Ronde stenen bergmolen "Rust na Arbeid" te Ven-Zelderheide
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen "De Hamse Molen" te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 13:00 tot 16:30 uur
Molenaar(s): Jan Selten, Jos Verberk en Martijn v.d. Hulsbeek
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587, 0485-578243 en 06-411 56 032

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aanwezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviseren wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetreffende molenaar(s).

BEIJK
VAKMANSCHAP SINDS 1946
EXPERTS IN
Bouw, onderhoud & restauratie wind- en watermolens
Restauratie & onderhoud monumentale panden en objecten
Restauratie en bouw van allerlei soorten houtconstructies
Ambachtelijke staalconstructies en aandrijvingen
Bekijk onze website www.beijkbv.nl voor meer informatie en projecten.
ZOON

MET DE JUISTE VEERKRACHT ...
BRENGEN WIJ ONDERNEMERS IN TOPVORM!
boladviseurs.nl/topondernemers
bol

GEK OP JE DIER?
WIJ OOK!
BIJ ONS VIND JE OOK VAN ALLES VOOR:
HOND | KAT | PAARD
DUIF | SCHAAP | VOGEL
GEIT | KIP | KONIJN
CAVIA | HAMSTER
1973 - 2023
50
VAKMANSCHAP
TUINCENTRUM
VAN DE HULSBEEK
TUINCENTRUMVANDEHULSBEEK.NL
uw dier - tuin - vijverspecialist
OOSTEIND 1 • WANROIJ • T. 0485 - 45 25 77

Powered by
HAVENS
Since 1845
Voor ieder dier het juiste voer!
www.havens.nl
HAVENS Voede
Meer informatie?
Tel.: (0478) 638 238
info@havens.nl